

Тры птушкі, тры рыбкі, два вожыкі, воблачка і кветачкі — так выглядае тату Настассі ШПАКОЎСКАЙ. Кранальны нацельны распіс на руцэ актрысы Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага і лідаркі рок-гурта NaKa — нішто іншае, як малюнак яе дачкі Серафімы. Напярэдадні Дня маці Наста падзялілася сваім уменнем ставіцца да мацярынства як да крыніцы творчасці.

Занатавала Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

“Дзеці даюць нам сэнс”

Заканчэнне — на ст. 7

— Наста, як ты рашылася на такі прыгожы жэст — тату з малюнкам дачкі?

— Я даўно хацела зрабіць та-туіроўку, прычым менавіта на руках. Справа была адно ў выбары выявы — каб яна не над-акучыла мне ўжо праз год. Тут і аказаўся пад рукой малюнак Серафімы: калі яго ўбачыла, зразумела, што ён будзе заўжды мяне радаваць.

— Ты адна з самых творчых і смелых мам, якіх я ведаю. Сёння твайму сыну Арсенію ўжо 11 гадоў, але, памятаю, як ты на восьмым месяцы цяжарнасці паехала ў Маскву выступаць на рок-фэстываль “Крылы”. Тады быў цэлы шквал як абурэнняў, так і захапленняў...

— Думаю, гэта “раздзьмутая” сітуацыя. Калі цяжарнасць праходзіць нармальна, то людзі да апошняга працуюць у офісах, не выклікаючы ні ў кога здзіўлення. І ў маім учынку я таксама не бачу чагосьці звышмернага. Так, выступленне на фэсце асацыюецца з эмацыйным узрушаннем, але я спакойна і добра гэта перанесла. Дарэчы, “Крылы” тады пакінулі адно з найлепшых ўражанняў ад расійскай фэстывальнай сцэны.

Соцыум

ХТО ПЛАЦІЦЬ, А ХТО ЗАМАЎЛЯЕ МУЗЫКУ

Якія нюансы трэба ўлічваць, каб прадстаўнікі тэатра і кампазітар пасля працы над спектаклем па-сяброўску паіскалі адзін аднаму рукі, а не збіраліся ў суд?

ст. 4 — 5

Крытычная маса

АЛФАВІТ НЕНАПІСАНАГА ТЭКСТУ

Чым адметны сёлетні Міжнародны фэстываль Юрыя Башмета і што прапаноўваецца для продажу маладых беларускіх мастакоў на “Восеньскім салоне”?

ст. 8 — 9

Праекты развіцця

ЗАМЕСТ КРОПКІ — КЛІЧНІК З ПЫТАЛЬНІКАМ

У гэтым нумары друкуем апошні матэрыял з “Аўтатуру”. За пяць гадоў, што ён доўжыўся, журналісты “К” пазнаёміліся з такой колькасцю адметных людзей, што калі іх папрасіць узяцца за рукі і стаць па перыметры Беларусі, то ланцужок абаўе краіну некалькі разоў.

ст. 10 — 11

1 снежня завершыцца прыём заявак на конкурс Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь на лепшую песню для цырымоніі адкрыцця і закрыцця II Еўрапейскіх гульняў, што адбудзецца ў нашай краіне ў 2019 годзе. Да 15 лістапада Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь чакае прарановы з ідэямі, як будзе выглядаць і называцца талісман спаборніцтваў.

У пошуку ідэй

Права правядзення II летніх Еўрапейскіх гульняў Беларусь атрымала падчас 45-й Генеральнай асамблеі Еўрапейскіх алімпійскіх камітэтаў, што адбылася ў Мінску ў кастрычніку 2016 года. У чэрвені 2019 года ў беларускай сталіцы пройдуць спаборніцтвы ў 15 відах спорту.

Гульні-2019 рыхтуюцца пад слоганам Bright Year, Bright You, які адаптавалі па-беларуску як “Час яскравых перамог”. Лагатыпам Еўрагульняў абрана папараць-кветка. Што пачуоць беларусы і замежныя госці падчас урачыстых цырымоніі адкрыцця і закрыцця на стадыёне “Дынама” і якім будзе талісман спаборніцтваў, аргамітэты вырашыць пасля азнаямлення з конкурснымі заяўкамі.

Таксама ідзе набор валанцёраў для дапамогі амаль пяці тысячам замежных гасцей. Асноўныя патрабаванні — валоданне замежнымі мовамі і разуменне спецыфікі розных відаў спорту. Падрабязнасці і адрасы, куды можна даслаць заяўкі па вышэйзгаданых пазіцыях, можна знайсці на сайце www.kultura.by.

Ці стане “Беларусьфільм” кінафабрыкай?

Рэканструкцыя абяцае новыя перспектывы

Доўга нацыянальная кінастудыя мела магчымасць спасылацца на “стан рэканструкцыі” як стрымальны фактар кінавытворчасці, але ўжо хутка праект перабудовы, які замест меркаваных пяці гадоў расцягнуўся на ўсе дзесяці, нарэшце прыйдзе да хэпі-энду. Дзень X — “здача” памяшканняў у эксплуатацыю і новы этап развіцця беларускай кінематографіі — прыпадае на 7 лістапада. Па словах дырэктара “Беларусьфільма” Ігара Поршнева, кожны дзень будаўнічых прац распісаны ледзь не па хвілінах. Можна, не ўсё яшчэ даведзена да ладу, але 97-98 працэнтаў неабходных высілкаў ужо атрачаны і хутка жыццё ў кабінетах і павільёнах кінастудыі завярне.

Сафія ПАЛЯНСКАЯ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Дырэктар Ігар Поршнеў паказвае абноўленыя памяшканні кінастудыі.

Засталося завяршыць тонстудыю з найноўшай сістэмай шматканальнага гуку Dolby Atmos, дарабіць палогі ў адным з павільёнаў, сям-там падфарбаваць, прыбраць, памыць, паставіць мэблю — і, нарэшце, адкрыць галоўны корпус на праспекце Незалежнасці.

“Усе працуюць на тое, каб паспець у тэрмін”, —

кажа Ігар Поршнеў, які на гэтым тыдні правёў для журналістаў экскурсію па валоданнях “Беларусьфільма”. Пад (сімвалічным?) даджом мы прайшліся па яшчэ неакультуранай тэрыторыі, трапілі ў брудную пясочную мешаніну, наслухаліся натуральных для будаўнічых работ шумоў, праз якія не было чуваць экскурсавода, паглядзелі агромістыя павільёны, по-

крадкам памацалі рукамі багаты беларусьфільмаўскі рэквізіт. Рабочыя працуюць ужо на завяршальным этапе рэканструкцыі. Адзін з іх нават накрываў на нашу групу: маўляў, няма чаго тут перашкаджаць! Гэта зразумела: да дня X застаўся менш за месяц, таму нельга губляць ні хвіліны.

Усё выглядае на тое, што прызначаны тэрмін здачы “Беларусьфільма”

ў эксплуатацыю нарэшце будзе апошнім. З 2007-га, калі літоўская фірма “Ханэр” узялася за праект рэканструкцыі кінастудыі ў надзеі атрымаць у карыстанне некалькі беларусьфільмаўскіх гектараў, меркаваная дата завяршэння праекта пераносілася некалькі разоў. Мяняліся і заказчыкі, і фінансавыя крыніцы. У адзін з такіх пераломных момантаў пра-

Здымай, як любіш Радзіму

На мінулым тыдні ў Прэзідэнцкай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь адкрылася выстава, прысвечаная народнаму пісьменніку Беларусі Івану Мележу і яго знакаваму твору “Людзі на балоце”.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Згаданая экспазіцыя — другая ў цыкле “Літаратура ў мастацтве”. Першая была прысвечаная славутому твору Уладзіміра Караткевіча “Дзікае паліванне караля Стаха”. Тая выстава стала, так бы мовіць, пілотным праектам, каб паглядзець, як пойдзе справа, ці зацікавіць спецыфічны кантэнт чытачоў Прэзідэнцкай бібліятэкі гэты праект. Але пасля таго, як спецыяльна на гэту выставу сталі прыходзіць нават экскурсіі “з горада”, стала зразумела, што справа вартая. І вось — працяг.

Асабліваць выстава-нага цыкла ў тым, што экспазіцыі прысвечаны беларускай літаратуры, якая перакладзена не толькі на мовы свету, але і на мовы іншых відаў мастацтва. Увага засяроджваецца на кнігах, якія натхнілі мастакоў, паводле якіх створаны спектаклі, тэлефільмы і кіно для вялікага экрана. Прадстаўлены ілюстрацыі, фотаздымкі, рэквізіт і касцюмы. І асабістыя рэчы пісьменнікаў, якімі ты карыстаўся ў час работы. Выстава папярэднічала вялікай арганізацыйнай працы. Партнёры бібліятэкі ў праекце — Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”, Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва, шэраг сталічных і рэгіянальных музеяў.

Сярод экспанатаў мяне асабліва ўражала старонка рукапісу Івана Мележа, на якой змеччаны ўсе варыянты назвы для славутага рамана. Перш чым знайсці

простae і выразнае “Людзі на балоце”, пісьменнік перабраў некалькі дзясяткаў варыянтаў — лірычных і пафасных.

Сярод слоў, што пачуў на адкрыцці выставы, мне асабліва запомніўся ўспамін апэратара-пастаноўшчыка фільма Дзмітрыя Зайцава. Ён згадаў, што запытаўся ў рэжысёра Віктара Турава, як яму, гараджаніну, здымаць фільм пра невядомае якое-сяроддзе. А той запытаўся ў адказ: “Ты беларус?” “Так” — адказавае апэратар. “Радзіму любіш?” — “Зразумела” — “Ну і здымай, як ты любіш Радзіму”. А паколькі спраўдзіўся здымацыйны група кіравалася гэтай тэмай рэжысёра, атрымаўся выдатны фільм пра вёску Курані, Палессе, усю краіну.

У планах бібліятэкі — выставы па творах Алёся Адамовіча, Вячаслава Адамчыка, Васіля Быкава, Івана Шамякіна.

K

Страта

Пайшоў з жыцця адзін з нашых самых вядомых арганістаў, саліст Беларускай дзяржаўнай філармоніі Канстанцін Шараў. Асэсанаванне яго ўнёска ў нацыянальную культуру прыйдзе пазней, але многія рэчы ўдавожны ўжо сёння.

Надзея БУНЦЭВІЧ

У Міхаіла Савіцкага ёсць карціна, дзе Янка Купала змешчаны на фоне планеты, падобнай да шара. Той вобраз так натхніў кампазітара Віктара Помазава, што ён напісаў прысвечаную паэту вакальна-сімфанічную паэму, дзе спалучыў аўтэнтычныя купальскія словы, камерны аркестр і арган: гучанне апошняга нагадала

На фоне вечнасці

пра вечнасць і сусветныя маштабы.

З Канстанцінам Шаравым (а ён, дарэчы, удзельнічаў у выкананні твора ў 1985-м), усё было крыху іначай: музычная планета сама “круцілася” пад ягонымі пальцамі. Невыпадкова імя музыканта нават асацыявалася з глобусам, на якім, акрамя звыклых матэрыкоў, пазначана Беларусь. І справа тут не адно ў “закрутленым” прозвішчы. Проста Шараў перайграў, бадай, усю сусветную класіку, не забываючыся пры гэтым на беларускія творы.

Выхаванец беларускай фартэп’янальнай школы, ён скончыў нашу Акадэмію музыкі па класе легендарнай п’яністкі, прафесара Ірыны Пятэавай. Зацікавіўшыся арганам, вучыўся гэтому ў Латвіі, потым стажыраваўся ў Швейцарыі. Стаў уладальнікам Гран-пры Міжнароднага фестываля Musica Sacra ў польскім горадзе Лодзь. Гастраляваў не толькі па б’юльх савецкіх рэспубліках, але і па еўрапейскіх краінах. І паралельна быў адным з першых у XX стагоддзі беларускіх клавесіністаў.

На гэтым інструменце, у прыватнасці, Канстанцін Шараў іграў у скла-

дзе знакамітага ансамбля “Кантабіле”, які ў 1980-я ўпершыню адкрыў для шырокай публікі багацці “Полацкага сшытка”. Музыкант увольце цікавіўся беларускай даўнінай, рабіў пералажэнні і транскрыпцыі тагачаснай музыкі, вывучаў старадаўнія арганы, што захаваўся на нашых тэрыторыях. У гэтай галіне ў яго з’явіліся шматлікія паслядоўнікі, але ўсе яны пачыналі значна пазней, кожны абіраў сваю ўласную нішу. А Шараў шмат у чым быў перапраходчым — сціплым, добра-звычайным, спакойным.

Сваім выкананнем ён не проста дараньў прыгажосць — выхоўваў, вымушаў задумацца пра сваё жыццё на фоне вечнасці. На гэта слухачоў скіроўвалі не адно арганічны гучанні, але і ўдалае складанне праграм, сучасныя манатрафічныя цыклы, падрыхтаваныя разам з кандыдатам мастацтвазнаўства Волгай Савіцкай. Адзін з апошніх такіх канцэртаў адбыўся зусім нядаўна: улетуку ў сталічным Чырвоным касцёле было прадстаўлена “Еўрапейскае мастацтва арганнага харалу XVII—XX стагоддзяў”. Ці ж не сімвалічна, што ледзянізай песняй майстра стала музыка, звернутая да нябёсаў...

K

Газета КУЛЬТУРА

ШТОГІДНОВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

Выдавецтва з кастрычніка 1991 года. Зааснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Валюны рэдактар — Пётр Васілеўскі; намеснік галоўнага рэдактара — Вераніка МОЛКАВА; адказны сакратар — Юрый КАРПЕЧКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАГІН; аглядальнік рэдакцыі: Дар’я АМІЛЬКОВІЧ; Настася ПАНКРАТАВА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алес КІПІАУ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; карэспандэнт — Ганна ШАРЭВА; фотакарэспандэнт — Сяргей ЖДАНОВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД; карактар — Маа ХУТКОВА. Сайт: www.kimpres.by. E-mail: kultura@tut.by.

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавецтва — Рэдакцыяна-выдавничы ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”. Дырэктар — СЛАВЕДЗІЧ Ілья Алжбееўна; першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Алжбееўна. Праймрэн: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаснае імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і калі выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупанні не рэагуюцца і не вяртаюцца. Меркаваны аўтар можа не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. “Матэрыялы на правах рэкламы.” © “Культура”, 2017. Нумар 4 229. Індэксы 63875, 638752. Рэзінковы код — па дамаловленні. Падпісана ў друк 13.10.2017 у 17.30. Змова 3800. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларусь Дом друку”. ЛП № 02330106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 77, 220013, Мінск.

Калектыў Імя па бацьку тэатра Беларусі глыбока смуткуе ў сувязі са смерцю народнай артысткі Беларусі, салісткі оперы ў 1952 — 1984 гадах Тамары Івануаўны ШЫМКО і выказвае шчырыя спачуванні родным і бліжнім нябожчыцы.

ца “стаяла” каля года. Не атрымлівалася і плаўная рэканструкцыя, калі кінастудыя часова размяшчае і скажам, у адной палове корпуса, пакуль у другой адбываецца рамонт. Праз гэта “Беларусьфільм” страціў адну з крыніц заробку — некаторых арандатараў памяшканняў. Ці вернуцца яны, пакуль невядома. Але ўжо сёння ёсць пэўныя планы на гэты конт. Прыкладам, у галоўным корпусе, дзе традыцыйна месцілася сталовая кінастудыі, мае з’явіцца кавярня з невыпадковай назвай “Белья росы”.

Пацярапеў ад працяглай рэканструкцыі і рэквізіт. Вялікая калекцыя адзення, галаўных убораў і абутку ўтрымлівалася ў неналежах умовах, а перавозіць яе не было куды. Сёння ўсё гэта знаходзіцца ў вытворчым корпусе

Вялікая калекцыя адзення, галаўных убораў, абутку, рэквізіту цяпер захоўваецца ў вытворчым корпусе.

се: ён быў прадугледжаны праектам рэканструкцыі, накіраваным на тое, каб кампактна размясціць цэх апрацоўкі плёнкаў, цэх дэкаратыўна-тэхнічных збудаванняў, кашельную — усяго

каля трох дзясяткаў розных будынкаў. Дарэчы, да рэканструкцыі збудаванні кінастудыі — у тым ліку, і галоўны корпус, які з’яўляецца гісторыка-культурнай каштоўнасцю, — не абнаў-

ляліся з часу ўзвядзення ў 1960-х.

Аптымізацыя вытворчага працэсу, сучаснае абсталяванне павільёнаў, студыі гуказапісу і лічбавай студыі для камп’ютарнай графікі і колеракарэкцыі — усё гэта дае падставы міністру культуры Рэспублікі Беларусь Юрыю Бондару сцвярджаць, што “Беларусьфільм” стане адной з самых сучасных і дасканалых кінафабрык у Еўропе.

І сапраўды, студыя атрымае магчымасць для працы над поўным цыклам кінавытворчасці. Праўда, заспець здымачны працэс ні ў адным з павільёнаў журналістам не ўдалося.

Зрэшты, як запэўнівае Ігар Поршнеў, магчымасці “Беларусьфільма” былі запрабаваны нават падчас рэканструкцыі:

— Нашы павільёны былі задзейнічаны, напрыклад, для здымак серыяла “Вялікі” Валерыя Талароўскага. Ужо паўгода стаяць і яшчэ столькі ж прастаяць дэкарацыі да серыяла “Вяртанне Мухтара-2”. Работа над ім вядзецца на кінастудыі. Там нават сабака беларускі здымаўся!

Наш экскурсавод кажа, што прыярытэт будзе аддадзены беларускім карцінам, але павільёны прыйдуцца дарэчы і арандатарам з іншых краін. Ня-

дзіўна, што на кінастудыю зачасцілі прадстаўнікі замежных кінавытворцаў.

— Не так даўно нас наведваў расійскі рэжысёр Аляксей Мурадаў, які рыхтуецца да здымак серыяла пра Чарнобыль, — працягвае Ігар Поршнеў. — Яму спадабаліся нашы склады, вялікая колькасць атрыбутыкі таго часу, магчымасці па будаўніцтве дэкарацый. Папярэдне мы ўжо дамовіліся, што здымкі пройдуць на “Беларусьфільме”. Былі яшчэ дэлегацыі кінамастаграфістаў з Італіі, Індыі, Германіі... Уласна, гэта я да таго, што рэканструкцыя была недарэмнай.

K

06 - 06
ОКТАБРЯ НОЯБРЯ
2017 2017

Белгазпромбанк
Энергия твоего будущего!

ОСЕННИЙ
САЛОН
С БЕЛГАЗПРОМБАНКОМ

УНП 100141034

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

ARTCENTER

ГАЗПРОМ
ТРАНСГАЗ
БЕЛАРУСЬ

Калонка рэдактара

Эксперты ў дапамогу марсіянам

Яшчэ параўнальна нядаўна паняцце біялагічнай разнастайнасці было для чалавецтва пустым гукам, і непатрэбныя ў гаспадарцы стварэнні наўрад ці маглі разлічваць хоць на якую спагаду. Сёння, вядома, сітуацыя змянілася, і прагматызм ужо не ставіцца ў галаву кута. Такі самы падыход стаў сусветным трэндам і ў культуры. Вось і ў Белдзяржуніверсітэце культуры і мастацтва днямі прайшла канферэнцыя на тэму разнастайнасці формаў культуры нага самавыяўлення.

Тэма для нас злабадзённая — асабліва калі ўявіць, якія песні чулі ўдзельнікі форуму, едучы на пленарнае пасяджэнне ў маршрутцы з уключанай магнітолай. Там такая культурная разнастайнасць... Калі марсіяне вырашаюць вывучыць нашу музыку паводле гэтых плейлістоў, яны зняверацца ў зямной цывілізацыі. Ды, на шчасце, цікаўныя прыхадні могуць адшукаць і іншыя крыніцы даследавання.

Ілья СВІРЫН

Не так даўно эксперты аднаіменнага сайта, які мае належны аўтарытэт сярод музыкантаў і сур'ёзных аматараў, аб'явілі свой прамежкавы топ-10 лепшых альбомаў года. Кагосьці ён можа здзівіць, а кагосьці, напэўна абурыць. Мяркуюць самі: плейтка Naviband, чый хіт гучыць ці не з кожнага прасу (і, па-мойму, гэта лепшае, што можна адтуль гучаць), заняла ганаровую апошняю пазіцыю, падзяліўшы яе, напрыклад, з трыма эксперыментатарамі Viben-Narushevich-Baisan, якому наўрад ці сабыць хоць раз залучаць на FM-хвалю. Дый гэта яшчэ нічога: свежы рэліз гурта Brutto, які акурат у справаздачны перыяд збіраў па ўсёй Беларусі шматлікія залы, і ўвогуле праляцеў міма рэйтыngu!

Затое, другое месца ў ім займае альбом Autonomicon. Калі пераможа — стабільны фаворыт экспертаў Topixod — можа сабраць на білетны канцэрт у Мінску пару соцень глядачоў, дык гэты гродзенскі праект малавядомы нават у самых вузкіх колах. Дазнаўся пра яго менавіта дзякуючы рэйтыngu — і з задавальненнем занурўся ў вядомаму музычна-літаратурнае месіва, слаба падуладнае стылістычнай класіфікацыі. Гэта нешта свежае, небанальнае — і ўжо таму вартае ўвагі.

На сайце "Эксперты" ёсць адна прыемная завяздэнка. У адрозненне ад многіх іншых рэйтынгаў, судзіць заўсёды тлумачыць свае ацэнкі ў кароткіх рэцэнзіях. Сярод гэтых крытыкаў неяк не прынята апеляваць да такіх параметраў, як "табелі аб рангах" альбо камерцыйны поспех — для іх важны найперш мастацкі змест. Кожны падпісваецца ўласным імем — ды, адпаведна, адказвае за свае словы. І ніякай "джынсы", якую апошнім часам называюць прыгожым эўфемізмам "натыўнага рэклама".

Тут будзе дарэчы ўвогуле задумацца пра ролю крытыка — у

прыватнасці, музычнага. Раней ад іх меркавання залежаў камерцыйны поспех дыска. Сёння ж, калі дыскі ўжо амаль ніхто не выпускае, кожны слухач можа самапаваць альбом у інтэрнэце ды склаці пра яго ўражанні самастойна. Іншая справа, што ў цяперашнім бурлівым свеце цікаўнаму спажываўцу патрэбны нейкі навігатар, альтэрнатыўны механізм рэкламы і піяру, які чым далей, тым лепей засвойвае рынак.

Палітра айчынай музыкі, адлюстраваная ў згаданым топе экспертаў, дзіўна органы папучыць у меней за развалы марацэрадуктаў на міжземнаморскім кірмашы. Тут ёсць і неартадаксычны арт-рок, і лоў-фай гол, і гтык-метал, і шугейз... Усё гэта ў сумішчым наўрад ці прыйдзецца камаўсці да густу, але пакаштаваць кожны з тых прадуктаў так ці іначай будзе цікава і пазнавальна.

Амаль усіх іх аб'ядноўвае адно: рынку яны не патрэбныя. Рынак гэтых марсіянаў ад музыкі папросту не заўважае, а калі і заўважае, дык пройдзе міма. На іх касу не зробіш. А спрачацца з законамі рынку — тое самае, што спрачацца з законамі фізікі. Куды прадуктыўнай адстойвае альтэрнатыўныя і непадуладныя логіцы рынку крытэры ацэнкі.

І ў "Экспертаў" атрымліваецца. Без сумневу, гэты праект сак-так уплывае на агульную музычную сітуацыю. З'яўляюцца новыя цікавыя і зусім нефарматныя праекты, а музыканты вырабаюць з кішэню апошнія пеняці, каб зрабіць сабе якасны запіс, бо ведаюць, што яго будуць ацэньваць — прыдзірліва і па гамбургскім рахунку. Ды і публіка даведваецца шмат новага — прынамсі, у маёй асобе дакладна.

Вядома, адзін такі сайт надвор'я не зробіць. Але сам прыклад даволі ўражальны. Ён сведчыць, што рэальна дзейсныя механізмы памнажэння культурнай разнастайнасці ўсё ж існуюць.

З чаго пачынаецца праца тэатральнага кампазітара? Стварэнне новай мелодыі — напэўна, з натхнення, а вось напісанне музыкі для канкрэтнага спектакля — з падпісання дагавора паміж творцам і тэатрам. Пастановачнай камандай гэты дакумент часцей за ўсё ўспрымаецца, але нейкі тэхнічны момант у падмуку творчага пошуку. Але ніхто са стваральнікаў не застрахаваны ад выпадку, калі, здавалася б, простыя словы на паперы з падпісамі і пячаткай становяцца каталізатарам судовай справы. Якія ж нюансы трэба ўлічваць, каб прадстаўнікі тэатра і кампазітар пасля працы над спектаклем па-сяброўску паціскалі адзін аднаму рукі, а не рыхтаваліся да абароны або напаўнення ў судзе?

Хто плаціць, а хто музыку замаўляе

Размова паміж тэатрам і кампазітарам: падводныя камяні тыпавых дакументаў

Настасся ПАНКРАТАВА

КАРЦІНА ТЫПОВАЯ. ЦІ НЕ ВЕЛЬМІ?

Пытанне дагаворных адносін кампазітара і тэатра рэдка становяцца тэмай публічнага абмеркавання. Гэта зразумела: дзесяцігодзямі тэатры працуюць па апрабаванай схеме, выкарыстоўваючы практычна аднолькавыя дакументы. Пры дамоў пра супрацоўніцтва дагавор, па вылікам рахунку, выконваў фармальную функцыю, ні адзін з бакоў асабліва не глядзеў, наколькі акуратна прайсаны яго палажэнні. Але...

З кампазітарам і кінапрадзюсарам Дзмітрыем Фрыгам мы размаўлялі акурат пасля яго кансультацыі з юрыстам па удасканальванні дагавору — а ён, між іншым, з'яўляецца тыпавым і выкарыстоўваецца большасцю беларускіх тэатраў. Аўтар, які столькі гадоў працуе з вылучымі айчыннымі калектыўамі і стварыў не адну партытуру для тэатра, нават падумаць не мог, што чарговая праца — на гэты раз, з прыватнай трупай — завершыцца не кветкамі падчас прэм'еры, а судовым разборам адносна атрымання гана-рару.

Справа васьмю чым: прыватны дзіцячы тэатр "Кропка" замовіў вядомаму кампазітару музыку для пастаноўкі. Два пасляпраем'ерныя тыдні казачкі яе выкарыстоўваў, але калі выканаўца нагадаў, што прыйшоў час разлічыцца за зробленую работу, адміністрацыя раптам вырашыла выплаціць толькі чвэрць пазначанага ганарару. Сітуацыя для сталічнай тэатральнай прасторы (думаю, не памылюся, калі скажу, што і для ўсёй краіны) сапраўды нетыповая...

Дзмітрыю Фрыгу дзеля абароны сваіх правоў давлялося звярнуцца ў Варжоўны

суд: "Падчас пасяджэнняў разбіралася ледзь не кожнае слова дагавора паміж мной і тэатрам. У выніку я вырашыў, што хопіць марнаваць час на суды і пайшоў на міравое пагадненне з адказчыкам. Мне выпалілі палову ад першапачаткова заяўленага ганарару. Галоўнае, што я вынес пасля ўсёй гэтай справы, — стала зразумела, якіх праколаў у дакументах трэба надалець па-збягаць. Каб такія сітуацыі не паўтараліся, са сваім юрыстам я цалкам перапрацаваў дагавор супрацоўніцтва з тэатрам".

Шчыра кажучы, колькі творчых людзей задумваецца перад тым, як паставіць свой подпіс? І хая кожны чуў звыклую фразу "ўважліва чытайце дагавор", мала хто — хая б у сілу адсутнасці спецыяльнай юрыдычнай адукацыі — здагадваецца, што за словамі, напісанымі, падкрэслены, зусім не дробным шрыфтам, можа хавацца шмат непрыемных зачэпак і прагалаў.

ЛІЧБА ЗНАЧЫЦЬ МНОГАЕ

Першае, што прануе спадар Дзмітрый кампазітарам: праверыць у сваіх дагаворах, дзе канкрэтна пазначана колькасць твораў, якія выканаўца абяцае прадставіць заказчыку. Па словах суразмоўцы, у тыпавых дакументах тая лічба запісана ў "цэле" дагавора. Для пастановачнай каманды зразумела: гэты план прыблізны, падчас працы над спектаклем ён можа змяніцца. Бывае, тэатр замовіў 5-6 твораў, але ў ходзе рэпетыцый нарадзіліся ўстаўныя нумары, спатрэбілася зрабіць "уласную" кампазіцыю на выхад пэўных персанажаў. Ці наадварот: з 10 кампазіцый ад некалькіх адмовіліся, бо, напрыклад, акцёры не здолелі іх праспяваць.

Працэс работы над спектаклем адбываецца па-рознаму. Некаторыя рэжысёры

запрашаюць кампазітараў на рэпетыцыі, іншыя па тэлефоне выказваюць аўтару музыкі свае заўвагі ці пажаданні па матэрыяле. Гэта ўсё працоўныя моманты, суд жа іх успрымае па-свойму: колькі было запісана, столькі музіш аддаць заказчыку, і па-іншаму быць не можа. Дакладная лічба ў дагаворы падчас разбору пачынае граць супраць творцы: маўляў, не выкананы ўмовы.

— Юрыст, з якім я працую, адразу ўказаў на гэтае слабое месца. Трэба змяніць адно-два словы ў афіцыйным тэк-сце — і гэта сапраўды выратуе ад прававой пасткі, — апавядае візаві. У прыватнасці, у дагаворы майго суразмоўцы замест фразы "Я абавязваюся стварыць музыку для спектакля ў N-най колькасці твораў" значыцца: "Я абавязваюся стварыць музычнае суправаджэнне для тэатральна-й пастаноўкі". Канкрэтнае колькасць твораў кампазітар зацвярджае ўжо непасрэдна ў акце здачы-прыёму музычна-нага матэрыялу. Тады дакладна ўсё будзе задаволеныя.

НОСЬБІТ НОСЬБІТУ НЕ РОЎНЫ?

Зыходзячы з асабістага сумнага досведу, спадар Фрыга таксама прануе замацаваць у дагаворы магчымасць перадачы музыкі заказчыку праз інтэрнэт з пракладзеным сканам, які пацвярджае факт перадачы. Справа ў тым, што ў тыповым дагаворы пазначана задача кампазіцый на фізічным носьбіце (маецца на ўвазе флэшка ці дыск).

— Прыкладна за месяц да прэм'еры музыка была гатовая, я даслаў рэжысёру спасылку на аддалены сервер, куды выклаў кампазіцыі, калектыў тут жа ўзяў іх у работу. Аднак з юрыдычнага боку гэта не так усё яўна: хоць установа атрымала замоўленае і карысталася ім, яна мела права заявіць, што работа мною не выканана, паколькі я не

перадаў матэрыял у тым выглядзе, у якім гэта прапісана ў дагаворы, — узрушаны візаві.

Кампазітар таксама можа патрапіць у складаную сітуацыю, калі перадаць свой твор таму прадстаўніку тэатра, які насамрэч юрыдычна не ўпаўнаважаны весці перамовы. Па логіцы, стваральнік музыкі напрамкі кантактуе толькі з рэжысёрам. Спадар Дзмітрый працягвае: “Я адрасаваў музыку рэжысёру (запрошанаму тэатрам спецыялісту) і ў копію паставіў заснавальніка тэатра. Але ў судзе выявілася, што ў маім выпадку я павінен быў усе пытанні вырашаць з афіцыйным прадстаўніком тэатра, які нясе адказнасць за гэтую работу — з дырэктарам”.

Сумняваюся, што айчыныя тэатры калі-небудзь усур’ёз звярталі ўвагу на гэты

насіі Аляксей Бічурын: “Механізм перадачы твора — пераважна тэхнічнае пытанне. Спасылка на тое, што не была выканана ўмова прапрадак прадстаўлення экзэмпляра, — гэта самападман. Ад беднасці духа, хутчэй, чым ад беднасці эканамічнай”.

НЕ ВЕР МНЕ НА СЛОВА

У многіх тэатрах здавён уведзены ў штат юрысконсульты, але, упэўнена, яны ніколі не правяраюць, наколькі літаральна выконваюцца ўсе пункты дагавору паміж установай і запрошанымі творцамі. Тлумачыцца тое проста: тэатральны асяродак даволі вузкі, хутка распаўсюджваецца інфармацыя пра ненадзейных людзей, якія зрываюць тэрміны і не выконваюць абавязальніцтва, ды і рэжысёры

распаўсюджванне білетаў, а з кожнага продажу, адпаведна заканадаўству, тэатр павінен перавесці грошы на аўтарскія алічэнні. Возьмем, да прыкладу, нядаўнюю прэм’еру РТБД “Бетон”: прайшла здача спектакля, мастацкі савет тэатра пастаноўку прыняў — і я адразу падпісаў з кампазітарам Мікітам Залатарам акт здачы-прыёмкі матэрыялу. Адпаведна, на прэм’еры музыка выкарыстоўвалася цалкам афіцыйна”.

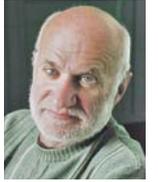
Як бачым, у інтэрэсах закахчыка падпісаць акт адразу, інакш з юрыдычнага пункту гледжання ён мае ўсе шансы застацца на прэм’еры без музыкі.

СИСТЭМА ДЛЯ...

Юрыдычная сістэма існуе для таго, каб упарадкаваць

Дзяжурныя па нумары

Гэта зрабілі беларусы, і хвала ім за тое

Уявіце сабе такую сітуацыю. Вы страцілі блізкага чалавека і маеце намер ушанаваць ягоную памяць годным надмагільным помнікам. Замаўляеце яго ў спецыялізаванай майстэрні, аплочваеце работу і транспарціроўку, пры замове ўдакладняеце, што, акрамя імя і прозвішча нябожчыка і дат нараджэння і смерці, мусіць быць эпітафія, з якой зразумела, як вы мусеце па родным чалавеку і ганарыцеся, што ён належыць да вашага роду. І вось, калі надыйшоў час усталяваць помнік, высвятляецца, што шыльда з эпітафіяй на ім адсутнічае. І знялі яе з помніка па загадзе дырэктара могілак.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Вы, натуральна, звяртаецеся да яго па тлумачэнне. І чуеце ў адказ: гэта зроблена, каб не нерваваць нейкага дзядзьку, якому ваша эпітафія не падабаецца. Ваш сваяк калісьці працаваў у канторы гэтага дзядзькі, і апошні лічыць, што менавіта гэты факт мусіць быць занатаваны ў эпітафіі — а зусім не тое, што нябожчык годны прадстаўнік вашага роду. І эпітафія будзе альбо такая, як жадае ваш апанент (з якім вы нават не знаёмыя), альбо помнік будзе ўвогуле без эпітафіі. Вы абурана пытаецеся: а хто ён такі, каб лезці ў мае справы. Адказ: ён мой добры знаёмец, а цябе я бачу упершыню ў жыцці — значыць, будзе так як хоча ён!

Абсурд? Так. Але нешта падобнае адбылося на самой справе ў швейцарскім горадзе Залатурн, у якім прайшлі апошнія гады Тадэвуша Касцюшкі. 21 кастрычніка там планавалася паставіць помнік нашаму славутану земляку. І сама ідэя ўшанаваць такім чынам памяць Касцюшкі, і яе рэалізацыя належыць беларускай дыяспары Альпійскай рэспублікі. На грошы Беларускага аб’яднання ў Швейцарыі помнік зроблены, адліты і дастаўлены ў Залатурн. На ім мусіць быць надпіс на нямецкай і беларускай мовах “Тадэвуш Касцюшка 04.02.1746—15.10.1817. Выдатнаму сыну Беларусі ад удзячных суайчыннікаў. Беларускае аб’яднанне ў Швейцарыі. 2017”.

Але на стадыі завяршэння праекта ў справу ўмяшаліся прадстаўнікі іншай краіны, і

пад іх націскам улады Залатурна надпіс змянілі. Цяпер у тэксце згадкі пра Беларусь няма. Мэр гарадка сказаў з гэтай нагоды, што не ягоная справа высвятляць гістарычную справядлівасць. І зразумець яго можна: тое, што для нас абсалютна зразумела і відавочна, падабаецца. Ваш сваяк калісьці працаваў у канторы гэтага дзядзькі, і апошні лічыць, што менавіта гэты факт мусіць быць занатаваны ў эпітафіі — а зусім не тое, што нябожчык годны прадстаўнік вашага роду. І эпітафія будзе альбо такая, як жадае ваш апанент (з якім вы нават не знаёмыя), альбо помнік будзе ўвогуле без эпітафіі. Вы абурана пытаецеся: а хто ён такі, каб лезці ў мае справы. Адказ: ён мой добры знаёмец, а цябе я бачу упершыню ў жыцці — значыць, будзе так як хоча ён!

На сітуацыю аператыўна зрагавала Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь. Як паведаміла БелТА, 12 кастрычніка прэс-секратар МЗС Дзмітрый Мірончык на брыфінгу заявіў наступнае: “Что датычыць ідэі па ўстаноўцы помніка, Міністэрства замежных спраў як беларускі дзяржаўны орган, адказны за супрацоўніцтва з беларусамі замежжа, гэту ініцыятыву, безумоўна, падтрымала. Упэўнены, што гэта ідэя можа і мусіць быць рэалізаваная, і без грубага ўмяшальніцтва ў дзейнасць грамадскага аб’яднання ў Швейцарыі з боку каго б там ні было”.

Ды і ў самой Польшчы ёсць людзі, якія адекватна разумеюць сітуацыю. Паводле матэрыялаў у Сеціве, дырэктар Фонда Касцюшкі ў Кракаве Томаш Атрэмбскі выказаўся ў тым сэнсе, што, калі палякі не жадалі далучыцца да беларускай ініцыятывы, дык у беларускай ёсць поўнае права, каб тэкст на помніку быў на беларускай мове. Касцюшка нарадзіўся ў Беларусі, і менавіта беларусы зрабілі гэты помнік. І хвала ім за тое.

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па гэтай ды іншых тэмах нумара!

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77,

альбо на электронную скрыню kultura@tut.by.

Тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97. **Абмяркоўвайце** на акаўнтах [kimpresby](http://kimpresby.by) у сацыяльных сетках!

Канакс Наталлі ОБАД

пункт дагавору. Усё ж, для калектыву куды важней канчатковы вынік — удалы спектакль, а не дакладна выкананая схема хто каму што павінен аддаць... Ды і пытанні з носябтам можа вырашыць сам тэатр. Напрыклад, па словах дырэктара Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі Уладзіміра Карачуўскага, у іх ўстанове дзейнічае такі алгарытм: “Часцей за ўсё кампазітар дасылае музыку па інтэрнэце, мы яе “забіваем” у камп’ютар, тут жа праслухоўваем, адкрываем партытуру. Да пашпарту спектакля, які складаецца з эскізаў касцюмаў, светлавой і гукавой партытуры і гэтак далей, канешне, патрэбна прыкласці кампазіцыі на носбісе. Але запісаць яе на флэшку ці дыск могуць і спецыялісты тэатра — напрыклад, загалчык музычнай часткі, які разам з загадчыкам пастастаноўчай часткі і фарміруе пакет дакументаў да здачы пастаноўкі. Шчыра кажучы, у нас ніколі не ўзнікала такіх праблем”.

У гэтым пытанні салідарны і кіраўнік Цэнтра па калектывным кіраванні маёмаснымі правамі Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай улас-

звычайна працуюць з тымі кампазітарамі, з якімі ім камфортна. Новая гульцы на тэатральным рынку вымушаюць канстатаваць відавочнае “давярай, але правярай”. А менавіта: трэба абавязкова сачыць, ці падпісаны акт прыёмкі матэрыялу.

Спадар Фрыга гэты момант упусціў. Зразумець яго можна: ён стварыў музычны матэрыял, але яшчэ не былі ўладжаны ўсе юрыдычныя нюансы той фірмай, якая з’яўляецца ўладальнікам тэатра. Кампазітар жа быў моцна заняты на іншым праекце, таму не патрабаваў выканання, як яму падавалася, фармальнасцей. Ці думаў ён тады, што за абяцання ганарар потым прыйдзеца змагацца?

З іншага боку, тэатр увогуле не мае права выкарыстоўваць музыку, калі не з’яўляецца яе ўладальнікам — а ім нельга стаць, не падпісаўшы акт здачы-прыёмкі матэрыялу. У гэтай думцы мяне падтрымлівае і Уладзімір Карачуўскі: “Як можна запустыць спектакль у пракат, не падпісаўшы акта? Ужо ідзе

правілы для ўсіх удзельнікаў творчага працэсу. Дамовіліся-не дамовіліся — гэта не аргумент для вытворчасці, дзе канчатковы вынік уплывае на эканамічную мэтазгоднасць усяго праекта. “Іншае пытанне, што самі юрысты тэатра не парабуюць няўхільнага прыгмылівання ўсіх гэтых нюансаў. Ды і калі я хоць раз паспрабаваў бы дзейнічаць адпаведна афіцыйнаму алгарытму і патрабаваць яго няўхільна выконваць, дык атрымаў бы рэпутацыю неадэкватнага чалавека, з якім няма чаго мець зносіны”, — разважае спадар Дзмітрый Фрыга.

Але падобных да ягонага выпадкаў у тэатральнай практыцы краіны яшчэ не адбывалася, таму ніхто не мог падумаць, што можна з гэтым сутыкнуцца.

— Верагодна, тэатральныя юрысты павінны мякка, каб не збіваць творчы імпульс і не тузаць людзей, накіроўваць гэтую сітуацыю ў належнае рэчышча, — мяркуе суразмоўца.

Да таго ж, як падаецца мне, усім удзельнікам працэсу належыць уважліва праглядаць свае дагаворы. На ўсялякі нечаканы выпадак...

Калі б давалося падабраць адно слова, якое асацыюецца з галоўным балетмайстрам Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра Вольгай СКВАРЦОВАЙ, не задумваючыся б прамовіла — паўсюдная. Узнікае адчуванне, быццам яе — вядомага харэаграфіста, добрую актрысу, незабытага перформера — можна пабачыць адначасова на розных пляцоўках. Занятая ў шматлікіх праектах і майстар-класах, яна мае і ўласную каманду Skvo's Dance Company, якая імкнецца праз эксперымент выйсці з зоны камфорту і вынайці новы падыход да руху і творчасці. Прычым такая неймаверная актыўнасць натуральна яднаецца і з галоўнай жыццёвай роляй Вольгі: яна шчаслівая маці маленькага Ванечкі.

Настасся ПАНКРАТАВА /Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Урокі гравітацыі

— Вы ладзіце мноства праектаў, вас можна пабачыць разам з Ванем на прэм'ерах у іншых тэатрах. Ці лёгка даецца сумяшчэнне малярства і творчасці?

— Цяжка на самой справе, але я прытрымліваюся меркавання, што дзіцяці неабходна ранняя сацыялізацыя. Канешне, не заўсёды сітуацыя дазваляе браць з сабой малечу, аднак я імкнуся па меры магчымасці. Яшчэ як была цяжарная, да апошняга працавала. Пасля ж нараджэння Вані рана распачала дастаткова бурную дзейнасць. Не магу сказаць, што гэта неразважліва.

— Не хацелася ўсё кінуць і пайсці на тры гады ў законныя дэкрэты адпачынак?

— Я не бачу ў гэтым сэнсу. Бо навошта марынаваць дома дзіця? Ванечка бачыў яшчэ немаўлём, калі я ўзялася за прапанову “Альфа-тэатра” — рабіла там шмат нумароў для другой часткі спектакля “Ноч для жанчын” па п'есе Нікаласа Рэда. Гэта было цяжкавата, бо неабходна

было перапыняцца на кармленне, а часам...і не перапыняцца — працягваць рэпетыцыі з дзіцём на руках. І ўсё ж гэта не надта замінала рабоце. Што тычыцца падрыхтоўкі нашага спектакля “Весна священная на лі...”, дык паўтадовы сын увесць час быў з намі, сядзеў у дзіцячым крэсле, натхняў.

Цяпер трохі складаней, бо Ваня ўжо і бегает, і лапоча нешта, раз-пораз крыху адцягваючы маю ўвагу. І ўсё ж я за тое, каб максімальна інтэграваць дзіця ў сваю асабістую прастору. Мне падаецца — гэта нармальна. Крута, калі твой сын мае зносіны з рознага ўзросту дзецьмі яшчэ дзесяці, акрамя пісочніцы. З гэтай мэтай, дарэчы, хачу знайсці для сабе розныя актыўнасці.

— На вуліцах горада мамы з малымі дзецьмі часам сутыкаюцца з азлобленай рэакцыяй. Людзей могуць раздражняць дзіцячыя эмоцыі, а таксама сітуацыі, калі маці корміць грудзямі немаўля. Тэатр пазбавлены гэтых перадузятасцяў?

— Так. У мяне на гэты конт усе псіхалагічныя бар'еры хутка разбурыліся. Я не саромелася карміць ні ў парках, ні ў кавярнях, ні ў тэатры падчас рэпетыцыі.

— Па вяршым адчуванні, на дзіця ўздзейнічае тая творчая атмосфера, у якой яно аказваецца ледзь не з першых месяцаў жыцця?

— Сын прысутнічаў, канешне, не на ўсіх рэпетыцыях, але я бачу, што на ім гэта вельмі моцна адбілася. З'яўляюцца нейкія цікавыя рухі, развіваюцца асаблівыя адносіны да свайго цела, іншае стаўленне да люстэрка — мы ж рэпетыравалі перад люстэркамі, а ён сядзеў да яго спінай, будучы нашым першым глядачом.

— У мам дзіцінстве для тэатральнай талакі было натуральным браць з сабой сыноў і дачок на рэпетыцыі, пакідаў іх у грывёрках падчас спектакля. Мне падаецца, цяпер у службовых калідорах тэатраў хіба зрэдку звіняць галасы малечы. Магчыма, тое стала не прынята...

— Я не магу казаць пра якую-небудзь тэндэнцыю

ў гэтым кірунку, бо першы ванечкін год была вельмі моцна занураная ў свайго малага. Паралельна я праганялася ў нейкай акцёрскай працы, а ён за кулісамі чакаў мяне, спаў, пераходзіў з рук на рукі калег. Бываюць чудаўныя моманты. Напрыклад, калі я завітала з сынам да Жэні Карняга

сабе ўстаноўку не рабіць бессэнсоўных рухаў: не ўлазіць у твае прапановы, якія мне не патрэбны. Магчыма, пераледзець сваю пазіцыю ў стварэнні работ, каб даводзіць пастаноўкі да больш шырокага кола глядачоў. Не хочацца так званага “мастацтва ў сабе”, а вельмі хочацца зрабіць вызна-

калектыву. У нас ёсць пляцоўка ў Маладзёжным тэатры, хочацца пасябраваць з ёй з узаемнай карысцю. Але тут устае шмат пытанняў...

Можна ісці па пратаптаным шляху, які пракладзены аналагічнымі групамі ў Расіі і Украіне. Нават калі тэатр сучаснай харэаграфіі знаходзіцца пры якойсьці дзяржаўнай установе, ён усё ж мае патрэбу ў самастойнай назве, у асобнай рэкламе, у адміністрацыйным корпусе. Мне бачыцца, што нельга збіраць глядача на альтэрнатыўны спектаклі старых метадамі праз распаўсюджвальнікаў білетаў ці ў надалі на нейкае сарафаннае радзі. На тэатр сучаснай харэаграфіі ў рамках дзяржаўнага тэатра патрэбна рабіць далатковы акцэнт па-за рамкамі агульнай афішы. Бо мы, у пэўнай меры, знаходзімся ў інфармацыйнай блакдазе. Пра нас нічога не ведаюць! Адчуваю, трэба даць сабе крыху паветра, расставіць прыярытэты і прыдумаць, як зрабіць так, каб змяніць сённяшні стан рэчэй.

— Не было жадання распачаць праект, звязаны з дзецьмі?

— У мяне ёсць думка даваць урокі па contemporary dance для маці з дзецьмі. Я вядома, у малых можна многаму навучыцца ў плане пластыкі, бо яны — да двух гадоў дакладна — рухаюцца вельмі эрганамічна. Малеча ж толькі знаёміцца з гравітацыяй, з раўнавагай, са сваім становішчам у прасторы. Дзеці не дапускаюць балочных рухаў, таму ў гэтым плане існуюць больш натуральна. Назіранні новыя, яны даўно выкарыстоўваюцца ў танцавальна-рухальнай тэрапіі, кантактнай імправізацыі і ва ўсіх цялесных практыках. **К**

паглядзець яго спектакль “Латэнтныя мужчыны” — а там яшчэ тры акцёрскія дзіцяці. Мы шыкоўна тусаваліся ў РТБД са сваімі малымі.

— Ці сталі вы са з'яўленнем сына па-іншаму глядзець на свае даўнія работы? Магчыма, нешта змянілася ў падыходзе да новых праектаў?

— Гэта выявілася перш за ўсё ў тым, што я ва ўсім шукаю мэтазгоднасць. Пакуль, можа, не зусім атрымліваецца, але імкнуся даць

чаныя крокі, але спачатку патрэбна спыніць творчую гонку, якая цяпер у мяне распачалася, і адпачыць ад усяго.

— Узнікла патрэба пераасэнсаваньня сваёй творчасці?

— Калі па шчырасці, мяне больш за ўсё сёння хвалюе маё месца ў прасторы. Як зрабіць так, каб прафесійную танцавальную суполку падтрымалі? У дзяржаўным тэатры тое складана: установа першачаткова не прыстасаваная для ўтрымання такога

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

— Існуе стэрэатып, што мама павінна цалкам прысвяціць сябе дзіцяці. Але твая кар'ера — акурат удалы прыклад таго, як можна спалучыць творчую і малярскую ролі, атрымліваючы ад гэтага задавальненне. Не альбодзячы ад калыскі, ты запісвала песні, выпускала альбомы, выступала з канцэртамі...

— Так, памятаю, калі Серафіме было два месяцы, яе мне прыносілі на канцэрт, і я карміла ў перапынку. Яна шмат ездзіла са мной у сліме па ўсіх вузлунах. Проста я разумею, што дзіця мае патрэбу ў шчаслівай маме — гарманічнай і радаснай. Не мой варыянт, калі маці ахвірае ўсімі сваімі ўнутранымі памкненнямі і жаданнямі. Я імкнуся знаходзіць баланс паміж тым, каб знаходзіцца разам з дзецьмі, і сваёй справай. Але калі ў кагосьці ёсць памкненне

“Дзеці даюць нам сэнс”

сядзець дома з дзіцём — не бачу нічога дрэннага. Кожны мусіць рабіць тое, у чым мае патрэбу. Самае галоўнае — я ніколі не адчуваю, што пакідаю дзіця без увагі, хая на першыя гады іх жыцця выпадалі важныя крокі ў прафесіі. Ніколі таго не было, каб я з'язджа-ла кудысьці на тыдзень без малых. Я проста фізічна не здольная дазволіць сабе падобную разлуку. Таму і ўмудраваўся ўсё спалучаць. Дый, дзякуй Богу, блізка мяне дапамагалі.

— Малярства табе спрыяе ў творчасці?

— Каб не дзеці — нічога не было б увогуле! Нічога маё меркаванне і адчуванне. Калі казаць пра акцёрства — проста не ўяўляю, як можна існаваць на сцэне ў пэўных ролях, не маючы досведу

маці, не ведаючы, што такое пяшчота, любоў да дзіцяці. Калі разважаю пра музыку, то таксама — гэта глыбокае пераасэнсаванне сябе ў творчасці і творчасці ў сабе, усведамленне пэўных глыбінных тэм, рэагаванне на навакольнае працэсы пад пэўным ракурсам. Дзякуючы таму, што ёсць дзеці, з'яўляецца гіперадканасць гіперлюбоў, звышзадача. Дзеці даюць нам сэнс, у якім мы маем патрэбу. Прызнаюся, што менавіта іх прысутнасць у жыцці спыняла мяне перад страшнымі ўчынкамі.

— У Мікалая Гогаля ёсць такая думка, што менавіта духоўныя іспыты, якія прыпадаюць на наша сэрца, акурат і робяць больш вострым наш розум. Дзеці для цябе — гэта іспыт ці інструмент, які робіць нас лепей?

— Усё разам. Бо кожная любоў — гэта іспыт, які і кожная шчасце. І тая праца, якая прыходзіць разам з малярствам у жыццё — пастаянная, кругласутачная, нязменная. Змяніць я нічым іншым немагчыма. Безумоўна, добрае малярства і бацькоўства — гэта калі ў чалавека ёсць сувязь з дзіцём, абстрактнае ўспрыманне і адчуванне ад жыцця і свету.

— На адным буйным артыфестывалі ў Германіі была практыка — журы дзіцяці. Яны асуджалі сур'ёзнае канцэптуальнае мастацтва ды раздзвалі дыпломы знамым аўтарам. Пасля такой прэамбулы хачу цябе запытаць: а твае дзеці — журы для цябе? Крытыкуюць?

— Крытыкую, здаецца, пакуль няма. На майя па-

станоўках у тэатры яны яшчэ не былі: я граю ў “дарослых” спектаклях. А ў музыцы нашы густы вельмі падобныя. Калі ж гэта мая музыка... Дарэчы, акурат цяпер працую над альбомам Naka Piano “Гульня ў праўду”. Часта яго праслухоўваю, шукаючы лепшыя варыянты ў паслядоўнасці песень і версіях звадзнення. І дзеці, адпаведна, вызначыліся са сваімі ўлюбёнымі тэракамі. Я бачу іх рэакцыю: калі гучыць тая песня, што пабабаешча, — яны задаволеныя. А калі тая, што не вельмі, яны пачынаюць нудзіць: “Ай, толькі не стаў гэту!” Вось такім чынам у нас і працуе крытыка. І я згодная, што неспасрэдна рэакцыя дзіцяці можа быць карыснай.

— Ці ёсць у вашай сям'і месца, куды вы можаце схавацца, як у дзіцінстве?

— Цяпер у нас такое месца — дом. Мы нядаўна перабраліся жыць за горад і вельмі тым уцешаныя. Ад'язджаеш на некалькі кіламетраў ад калывавой, — і аказваешся ў цішыні, на чыстым паветры, дзе іржучыя коні і мжаюць козы... Лепшае месца схавацца ўсёй сям'ёй, мабыць, і няма.

— А ці ёсць у вас, як кажуць, свая “фішка”?

— Яна, напэўна, у тым, што мы заўжды разам. І што мой муж для мяне — родная душа, і я не ўспрымаю сябе асобна ад яго. Часам нават не ведаю: гэта “фішка” альбо праклён (смяецца), але мы разам з дзецьмі робім практычна ўсё — і працуем, і адпачываем. Нават цяжка ўявіць, што можа быць па-іншаму, што — такія папугайчыкі-неразлучнікі. **К**

СПАДЗЯВАННЕ НА “ДАЖЫНКИ”

У мінулым выпуску аўтатура ішла размова ў тым ліку і пра ўстановы культуры ў Трабах, дзе працуюць цікавыя ініцыятыўныя людзі, нягледзячы на безнадзейную састарэласць будынка клуба ды бібліятэкі. Парадаксальна, але нават у аварыйным памяшканні нараджаюцца новыя пастаноўкі, а сам аграгарадок мяркуе стаць адным з цэнтраў тэатральнага жыцця раёна. Але якая насамрэч перспектыва чакае культурную сферу Трабаў?

З гэтага пытання і пачалі гаворку з кіраўніцтвам Іўеўскага цэнтра культуры і вольнага часу. Нашы адчужаныя падвердзіліся: у тройку самых слабых па матэрыяльна-тэхнічнай базе ўстановы ўваходзяць і Трабы. Не ўсё так гладка і з кадрамі: некалькі месяцаў таму туды на пасаду мастацкага кіраўніка трапіла па размеркаванні дзяўчына, спецыяліст па вырабе керамічнай цацкі. Толькі вось праца яе зусім не зацікавіла. Скарыстаўшыся магчымасцю, атрымала перамеркаванне. Звольнілася і колішняя дырэктарка СДК — перайшла на больш спакойную працу ў мясцовую школу. У выніку перад рэжысёрам народнага тэатра Міхаілам Калышкам паўстала няпростая задача: самастойна займацца тэатралізаваным святкам аграгарадка. Справіўся выдатна, і прафесійныя зольнасці яго, па словах дырэктара Цэнтра культуры і вольнага часу Святланы Ракець, заслугоўваюць толькі станоўчых аэнанак. Што і кажаць, спектаклі ў Трабах праводзяцца часцей за канцэрты і збіраюць поўныя залы.

Вось і атрымліваецца, што спадзяванні на імклівае тэатральнае жыццё ў Трабах у Святланы Аляксандраўны — цалкам рэалістычныя. У тым ліку і надзея на новую сцэну. Справа ў тым, што ў наступным годзе раён будзе прымаць абласныя Дажынкi. За кошт вылучаных сродкаў у Трабах будзе рэканструявана фізкультурна-аздараўленчы комплекс. Ужо прынята рашэнне вылучыць там месца пад установу культуры.

(Не)лірычнае адступленне

Кастуся Антановіча

Цікава, што першы і апошні нашы аўтатуры пралягалі па Іўеўшчыне — раёне ў культурнай сферы адметным і разам з тым, турэстам, недаацэненым тымі ж турэстамі. Раёне, які аказваўся ў ценю больш эканамічна паспяховых суседніх Смагоншчыны, Лідчын ды Ашмяншчыны. А таму надзвычай радзе, што нягледзячы на немалыя праблемы культура тут развіваецца імкліва: штогод

У заключную частку аўтатура трапілі ўсяго дзве ўстановы культуры, ды і тыя — гарадскія. Гаворка пра бібліятэку і цэнтр культуры ў Іўі. Тым не менш, менавіта яны вызначаюць культурную палітыку не толькі ў райцэнтры, але і на сяле, дзе маюць свае філіялы, якія цяпер называюцца аддзеламі ды сектарамі.

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ, Мінск — Маладзечанскі раён Мінскай вобласці — Смагонскі і Іўеўскі раёны Гродзеншчыны — Мінск / Фота аўтараў

Вольга Свістун са сваімі вышыванымі строямі.

Журналісткі аўтатур газеты “Культура”

Дырэктар Іўеўскага ЦБС Святлана Мірончык.

Музей бібліятэчнай ды іншых справаў

Іўеўскі стандарт: кананічнасць ды наватарства

Экспанаты ад нобелеўскага лаўрата. У іўеўскім Доме рамёстваў.

з’яўляюцца новыя праекты, ідэі. І самае галоўнае, паступова рэалізуюцца. Найперш, дзякуючы неаб’яковым людзям. Падсумоўваючы, хочацца прызнацца, што аўтатуры сталі для мяне яшчэ і магчымасцю падшукаць сабе ўтульнае месца для рэгулярнага вясковага адпачынку на ўлонні прыроды. Паўна, не выпадакова пару гадоў таму я яго знайшоў менавіта на Іўеўшчыне — дзе ўдала спалучаюцца і культура, і гісторыя, і неверагоднае харавое навакольных пейзажаў.

І АДДЕЛЫ, І СЕКТАРЫ

Апрача Трабаў, у Цэнтра культуры і вольнага часу багата іншых клопатаў: усюга на балансе 14 адзінак клубнага тыпу, 9 калектываў са званнем “народнага”, з іх — тры тэатры. Нагадаем,

цяпер замест клубаў і дамоў культуры тут — аддзелы і сектары. Гэта вынікі рэформы, якая адбылася два гады таму. Разам з ім пачалі з’яўляцца і брэндывыя мерапрыемствы ў саміх аграгарадках.

Назавём толькі некаторыя: “Морынская рыбалка”, “Жамыслаўскі шляхецкі фест”, “Кліч ў гоці Налібоцка пушча”. Падчас абмеркавання назваў святаяў нойміну ды незвычайных мерапрыемстваў, вымушаны былі пагадзіцца: кожны год з’яўляцца нечым новым цяжка. З іншага боку, царкоўнае набажэнства таксама ўвечам аднастайнае, ідзе па сваіх канонах. Тое ж і ў святочных мерапрыемствах на Іўеўшчыне — людзі ведаюць загалда, на што ідуць. І лепшае сведчанне таму — вядомыя Залейкі, дзякуючы

традыцыям: у Гродзенскай вобласці з’явілася практыка стварэння так званых “музейных пакояў” пры ўстановах культуры. Ёсць яны і тут, а таксама ў Дайлідах (там размясціўся пакой салямяных вырабаў, пра які “К” ужо пісала).

Згадаўшы геранёнскі Дом рамёстваў, нельга не сказаць колькі слоў і пра іўеўскі. На жаль, пакуль

навагоднім тэатралізацыям у якіх сфера культуры раёна зарабіла немалыя грошы, у тым ліку і на абнаўленне апаратуры.

Запрасалі нас на яшчэ адно патэнцыйна цікавае мерапрыемства: 15 кастрычніка ў Геранёнах адбудзецца “Баль-прыём Барбары Радзівіл”. З імем каралевы Барбары звязаны і трансгранічны праект з латвійскімі партнёрамі. Скіраваны ён на адраджэнне ў мясцовым доме рамёстваў традыцыйнага сярэднявечнага строю, правядзенне сумесных святаяў і адукацыйных семінараў. Першы этап праект прайшоў. Засталася дакачацца зацвярджэння. Дарэчы, Геранёны звязаны з яшчэ адной новай

Замхваюцца тут і на міжнародныя гранты. Праўда, пакуль робяцца толькі першыя крокі: сумесна з бібліятэкай з Ломжы летас падалі заяўку на трансгранічны праект ЕС па фінансаванні стварэння вулічнай дзіцячай бібліятэчнай пляцоўкі ў Суботніках. На жаль, праект пакуль не прайшоў адбор. Але ў Іўі з гэтай нагоды не сумуюць: плануецца дапрацаваць і падаць сёлета. Ці прадумаш новы праект. Цікавастак жа хапае! Вось, да прыкладу, “Бясспланны фотазона: вымерай свой рост у кнігах” — так называецца праект дзіцячай бібліятэкі. А ёсць і фотажнак “Што раіць прачытаць вядомыя людзі Іўеўшчыны”, які рэалізуюцца ў межах тыдня беларускай мовы. Цікавыя атрымаліся рэканмендацыі. Да прыкладу, Міхаіла Завадскі, рэжысёр іўеўскага народнага тэатра, прапанаваў прачытаць раман Караткевіча “Чорны замак Альшанскі”, каб не згубіць юнацкага романтизму ў душы; а зубны ўрач Галіна Балбатун аддае перавагу творчасці Васіля Быкава, рэалістычныя, трагічныя творы пісьменніка, маў-

(Не)лірычнае адступленне Яўгена Рагіна

Асабіста я таксама лічу Іўеўскі раён ці не родным.

За гады працы ў “Культуры” пабываў тут пяць ці шэсць разоў. Унікальнасць гэтага беларускага кутка не толькі ў архітэктуры, але і ў шматканфесійнасці, творчай аднасці мясцовага насельніцтва. Пра такім спалучэнні атрымліваюцца вельмі цікавыя вынікі культурнай дзейнасці. Прынамсі, яны не падобныя на тое, што робяць клубнікі ды бібліятэкары іншых раёнаў. Гэтым разам здзівіла і падобраны ўразаў рэклама для бібліятэкі.

З КАТЭГОРЫ “ЦІКАВОСТКІ” — У ТРАНСГРАНІЧНЫ ПРАЕКТ

З легендарнай Евы пачынаецца знаёмства і з раённай бібліятэкай. А дакладней — са слоў Рэнэ Дэкарта пра каштоўнасць чытання кніг. Цытата змешчана на фасадным банеры з выявай князёўны. У самой установе сустрэліся з яе дырэктарам, Святланай Мірончык. Маючы абмежаваны час, паразмаўлялі пра самае асноўнае: праекты і развіццё.

Высветлілі, што Іўеўская ЦБС паспяхова ўдзельнічае ў грантавых мікрапраектах вельмі даўно. Іх сумы ў 300 — 400 умоўных адзінак, можна сказаць, сімвалічныя. Тым не менш яны дазваляюць рэалізоўваць свае цікавыя праекты, прыкладам, “Іўеўшчына ў фотааб’ектыве”. З апошняга: у абласным ідэалагічным конкурсе ЦБС заняла другое месца і атрымала 1700 рублёў — яны пойдучы на набыццё ноўтбука.

Замхваюцца тут і на міжнародныя гранты. Праўда, пакуль робяцца толькі першыя крокі: сумесна з бібліятэкай з Ломжы летас падалі заяўку на трансгранічны праект ЕС па фінансаванні стварэння вулічнай дзіцячай бібліятэчнай пляцоўкі ў Суботніках. На жаль, праект пакуль не прайшоў адбор. Але ў Іўі з гэтай нагоды не сумуюць: плануецца дапрацаваць і падаць сёлета. Ці прадумаш новы праект. Цікавастак жа хапае! Вось, да прыкладу, “Бясспланны фотазона: вымерай свой рост у кнігах” — так называецца праект дзіцячай бібліятэкі. А ёсць і фотажнак “Што раіць прачытаць вядомыя людзі Іўеўшчыны”, які рэалізуюцца ў межах тыдня беларускай мовы. Цікавыя атрымаліся рэканмендацыі. Да прыкладу, Міхаіла Завадскі, рэжысёр іўеўскага народнага тэатра, прапанаваў прачытаць раман Караткевіча “Чорны замак Альшанскі”, каб не згубіць юнацкага романтизму ў душы; а зубны ўрач Галіна Балбатун аддае перавагу творчасці Васіля Быкава, рэалістычныя, трагічныя творы пісьменніка, маў-

ляў, дапамагаюць супрацьстаяць не толькі зубному, але і маральнаму болю.

Прыемна ўразіў і сайт Іўеўскай ЦБС. Нягледзячы на афармленне на рускай мове большасць інфармацыйных артыкулаў змешчаны па-беларуску. Гэтаксама на роднай мове выкладзены краянаўчы календар, з якога між іншым даведаліся, што ў кастрычніку спаўняецца 470 гадоў з моманту заключэння ў Геранёнскім замку таемнага шлюбу караля Польшчы і вялікага князя ВКЛ Жыгімонта Аўгуста II з Барбарай Радзівіл. Вось адкуль пайшоў “Баль-прыём Барбары Радзівіл”!

Згаданыя цікавосткі, пры ўсёй іх разнастайнасці, найперш, будуць запатрабаваны мясцовай грамадскасцю. Шараговы турысты на гэта не спакусіцца. А вось на што спакусіцца, дык на каштоўныя экспанаты, прадстаўленыя ў адзіным на Гродзеншчыне музеі бібліятэчнай справы, створаным у 2011 годзе. Адным з іх з’яўляецца Ганаровая грамата Міністэрства культуры СССР за подпісам тагачаснага міністра культуры Кацярыны Фурцавай. Гэтай граматай у 1969 годзе была ўзнагароджана бібліятэкар чыгальнай залы Іўеўскай раённай бібліятэкі Марыя Гушча. А вось экспанат, які выклікае эмацыйны ўздзеянне. Сярод іншага, у Іўеўскім музеі прадстаўлены арыгінал нобелеўскай прамовы са Стакольма Святланы Алексіевіч, шарыкавая ручка, якой яна падпісвала дакументы ў Швецыі, а таксама кніга з яе аўтаграфам, шылдачка з імем пісьменніцы, якая стаяла падчас чытання лекцыі. Гэтыя ў нечым культурныя рэчы трапілі ў Іўеў дзякуючы ганароваму грамадзяніну райцэнтра, намесніку галоўнага рэдактара “Расійскай газеты” Ядвізе Юферавай, якая ездзіла разам з Алексіевіч у Стакольм на ўручэнне прэміі. Дзякуючы ёй тут з’явіліся не толькі артэфекты, звязаныя з нобелеўскай лаўрэаткай, але і каштоўныя кнігі з дароўнымі надпісамі. Чым не нагода завітаць у Іўеў?

Апошняе (не)лірычнае заканчэнне

Тысячы кіламетраў больш чым за чатыры гады... За гэты час даведаліся не толькі пра незвычайныя рэцэпты макухі са льну ды тушанай сніткі, але і пра рэцэпты творчага поспеху. Пазнаёміліся з мноствам цудоўных людзей сферы культуры — майстрамі, рэжысёрамі, бібліятэкарамі, настаўнікамі, работнікамі сельскіх клубаў, музеяў. Аўтары падпіскоўвалі нас духоўна, эмацыйна. Былі і расчараванні, калі зраднасць бачылі аб’яваквасць, і радасць — калі заўважалі ў вачах работнікаў культуры яркі агменьчык, які гарэў нягледзячы на вялікую загрузку ды малы заробак. Сваімі аўтураўскімі публікацыямі намагаліся дапамагчы — і ў рэаліі, і ў захаванні ўстановаў ды працоўных ставак, і ў пашырэнні матэрыяльна-тэхнічнай базы, і ў рэалізацыі праектных, грантавых задумак. Спадзяёмся, нешта ў нас атрымаецца. І вб’ваецца ў тых, да каго так і не даехалі. Аб’ядаем, што няхай і ў іншай форме ды фармаце, але на ініцыятыўных, крэатыўных, смелых і шчырных работнікаў культуры забывацца не будзем.

Замест кропкі — клічнік з пыталнікам

Асэнсаванне пяцігадовай журналісцкай аўтавандроўкі

Гэты матэрыял можна было і не пісаць. Але пасля сказа заўжды ставіцца кропка. І калі такіх сказаў за пяці гадоў нарадзілася на добрую кніжку, а фотаздымкаў — на ладны альбом, дык прамаўчаць не выпадае. Маю на ўвазе наш з Канстанцінам Антановічам праект журналісцкага аўтатуру, які мы распачалі летам 2013-га, а канчаткова рэалізавалі ў гэтым нумары “К”. Так што мой артыкул — замест кропкі. Дарэчы, (вось якая гульня слоў) можна ставіць і клічнік, і пыталнік адначасова.

Яўген РАГІН

Праект прыдумаў колішні галоўны рэдактар “К” Сяргей Трафілаў. За рулём быў Канстанцін Антановіч. За галы ваяжаў, якія займалі два-тры дні (а гэта — 4-5 публікацый) ён паспеў памяняць адзін легкавік на другі. Па якіх толькі гучарах мы не дабіраліся да мэта. А яна была адзінай: напісаць не пра тое, што нам паказваюць, а пра тое, што мы убачым самі. І скласці рэальны партрэт культуры Беларусі. Думаю, задуманае атрымалася. Але пра гэта — крыху ніжэй. Дадам толькі, што пісалі і фа-

тку сцэнічныя касцюмы прамакалі падчас дажджу. Хто б нам з пачаткова гэта паказаў тады? А мы шчыра думалі, што культура прысталічнай Міншчыны — узорная. Калі пісаў гэты тэкст, звязваю з пачатковым аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Алены Сотнік. СДК адносна аператыўна адрамантаваны (і фасад, і ўнутранка) за раённы кошты і гаспадарчымі спосабам.

За дні першай жа камандзіроўкі пераканаліся, што і з дысцыплінай у сельскіх установах культуры не ўсё

СТАТЫСТЫКА І ФАКТАЛОГІЯ АЎТАТУРА

За час рэалізацыі праекта “наматалі на кардан” каля 11000 кіламетраў. Напісалі больш за 100 артыкулаў.

Зрабілі пад 2000 фотаздымкаў. Агублікавана толькі траціна.

У пэўных раёнах (з улікам ранейшых камандзіровак) пабывалі па 5-6 разоў. І амаль ніколі не пашкадавалі.

Пазнаёміліся з такой колькасцю адметных людзей, што калі іх папрасіць узяцца за рукі і стаць ланцужком па перыметры Беларусі, то ланцужок гэты абаўе нашу краіну некалькі разоў.

На Верхнядзвіншчыне нашы легкавікі ледзь не збіў лось, а на Веткаўшчыне мы ледзь не збілі зайца. Па дарозе праз палі нас пастаянна суправаджаў драпежныя птушкі. Раней не ведаў, што іх так шмат на Беларусі.

За час вандровак згубілі адзін фотаапарат. Веру ў нашых работнікаў культуры толькі ўмацавалі.

таграфавалі мы з Косцем разам (хто — больш, хто — менш), а ганарыны дзялілі напалам.

Першая публікацыя па выніках нашага аўтатуру з’явілася 15 чэрвеня 2013 года. Маршрут выбіраўся ці не стыхійна. Тады мы наведвалі ўстановы культуры Міншчыны, Брэстшчыны і Гродзеншчыны. Такія аб’ёмы працы сталі завяздэнкай. Вынікі паездкі ўразілі. Мы на ўласныя вочы пабачылі наступствы аптымізацыі: “пенсіянерскія” вёскі і кінуты сельскія клубкі. За адным з такіх, у Петрашэвічах на Дзяржыншчыне, пабачылі зараснікі бэзу. Спыніліся. Я, агадомшаны настальгіяй, распавёў маладому Косцю, як я прыкладна за такім жа клубікам і прыкладна ў такім бэзе цалаваўся пасля танцаў з дзядуцамі. Уважліва выслушавшы, спадар Антановіч зазначыў: “У тэксты трэба абавязкова ўключачаць лірычныя адступленні!” Так яно і пачалося.

У Вішняўцы на Стаўбцоўшчыне пабачылі нехайны фасад СДК: у шчыльна праз усю сцяну ці не руку можна было прасунуць. У тэатральным гур-

як мае быць. Пэўныя з іх у рабочы час былі зачыненыя без дый прычыны. І такая сітуацыя доўжылася гады два. На розных узроўнях нас шмат крытыкавалі за асвятленне гэтага “дробязнага” нюансу. Мы ўпарта пісалі пра “сіндром зачыненых дзвярэй”. І ў тым, што неаргументаваны паперкі-тлумачальныя на ўваходзе ў зачыненыя клубы ды бібліятэкі амаль зніклі, мы бачым і маленькую долю сваёй заслугі.

Нас бабяліся і чакалі, а калісьці нават хацелі ў адным з раёнаў здаць у пастарунак за нашую беларускую мову і выказвалі падзяку за прышчыповасць. І ўвогуле скаргаў было шмат. Але ніводнага не мела аргументальна. З гэтай нагоды вось пра якую тэндэнцыю хочацца сказаць. Пэўныя пачатковыя аддзелы засталіся незадаволенымі тым, што мы загадзя не паведамілі аб прыездзе. Мы стараліся даводзіць: там, дзе ў культурнай гаспадарцы — ажур, дык і бабяцца няма чаго. Выснова адзіная: не ва ўсёх установах культуры той самы ажур. Да слова, мне і сёння перадалі скаргу на

тое, што вось, маўляў, едзяць, вось, маўляў, абы пра што пішуць. Толькі адно скажу пасля такога. Які сярод насельніцтва аўтарытэт у работніка культуры, калі ён ўстанова ў рабочы час беспрывітанна зачынена, які аўтарытэт у начальніка аддзела, калі ён патурае параша-льнікам дысцыпліны? Аніякага! Мы шмат разоў бачылі, як вяскоўцы, памацаўшы замка на дзвярах клуба ці бібліятэкі, усьлых выказвалі сваю “любоў” да мясцовых работнікаў культуры. А такія “спецыялісты” дыскрэдытуюць тых, хто сапраўды аддае любімай справе ўсё свае здароўе. Балазе, такіх яшчэ хапае. Свой аўтарытэт мы зарабляем сваімі справамі.

Дык што мы шукалі і што знайшлі? У першую чаргу, цікавілі і брандавыя мерапрыемствы і крэатыўныя праекты. Знайшлі. Лідзіруе, на мой погляд, Гродзеншчына. У кожнай вобласці большая палова раёнаў мае ў сферы культуры штосьці сваё, непаўторнае. Але другая палова, даруйце, — шэрая і малавыразная. Інакш кажучы, наладкучыла слухачы: “У нас усё як і ва ўсіх”. Так што агульны партрэт беларускай культуры — неадзначны. У чым прычыны шэрасці? У кадравай палітыцы. Маладых ды з вышэйшай адукацыяй прывабіць жылём не атрымліваецца па прычыне яго поўнай адсутнасці. Бадай не прыгадоў раёна, дзе гэтае пытанне вырашалася б станоўча (яшчэ адна адмоўная тэндэнцыя). Больш сталыя кадры якасна вучыць не выпадае, бо, каб да Мінска дабрацца, няма грошай, а раённыя ды абласныя курсы — не надта практыкаарыентаваныя. Вось і тлумачэнне таго, што творчыя праектаў мала, а веданне фан-драйвінгу і тэхналогіі атрымання грантаў застаецца прывілегіяй абраных. Шкада. Няма матывацыі працаваць крэатыўна.

Мы думалі, панаойці ад усіх бед стануць аграрары. Не сталі. На ўласныя вочы бачылі, што пэўныя аграрароўцы сельскагаспадарчыя арганізацыі альбо абвешчаны банкрутамі, альбо да гэтага набліжаюцца. Пастаянна пісалі з такой нагоды, што жывёлагадоўля і хлебаборства — гэта вельмі важны, але і культурны складнік рэгіянальнага развіцця павінен прысутнічаць абавязкова.

ва. Нельга спачатку накармаць народ, а потым узяцца за яго “акультурванне”. Усе гэтыя працэсы — паралельныя ды ўзаемазвязаныя. І калі адзін з іх адстае, другі прыходзіць у заняпад. Гэта аксіёма. Хто яе не разумее — праіграе. Не згубіць бы беларускую вёску ўвогуле.

У дачыненні да аптымізацыі значна толькі адно. Мы аб’ездзілі Беларусь уздоўж і ўпоперак і пастаянна бачылі на сельскіх дарогах клапатлівую аўтакраму, а вось, каб абганялі яе бібліюбус ці аўтаклуб, заўважалі надзвычай рэдка. Лічу гэты факт недаравальным. Як і тое, што аўтаклуб прастойвае зімой, бо няма грошай, каб набыць зімовую гуму на колы. Але пастаянна чулі: скасаванне клуба ці бібліятэкі прыцягнула актыўнае выкарыстанне мабільных устаноў культуры. Слоўва са справы не надта супадаюць. Але ж ад гэтага таксама залежыць аўтарытэт работніка культуры. Няма аўтарытэта — няма і прэстыжу прафесіі. Так, састарэлі камп’ютары і аўтамабілі, так, у клубных работнікаў мала ноўтбукаў. Але хтосьці шукае і знаходзіць спонсараў, мае шчыльныя кантакты з раённымі ўладамі і выпраўляе сітуацыю. А хтосьці ціха чакае пенсіі і баіцца ўсяго новага як агню. Кадры, кадры, кадры...

Пра факт існавання “гібрідных” аддзелаў (з ідэалагічнай надбудовай) казаць не будзе. Пра іх грукастасць вельмі дакладна распавёў у папярэднім нумары “К” начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Васіль Каткавец. Далкам з ім пагаджаюся.

Мы доўжылі б “аўтамабільны” праект і надалей, каб не вось якая акалічнасць, што асабіста мяне радуе. За апошнія гады пераважная большасць начальнікаў аддзелаў ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі падчас нашага з Канстанцінам Антановічам прыезду самі выходзілі на гаворку аб праблемах, самі прапаноўвалі наведваць не толькі мадэльныя ўстановы, але і тыя клубы з бібліятэкамі, якія па тых ці іншых прычынах адстаюць ад іншых. Менавіта такі падыход да справы прынята называць канструктыўным у статусных кіраўніка з журналістам. Хоць гэта і стала прычынай скасавання праекта, мне такая сітуацыя вельмі імпануе.

Новы праект бачыцца такім. Восем гадоў там рэдакцыя выдала кнігу “Найноўшая спадчына Новай Зямлі” з творчым партрэтам культуры кожнага нашага раёна. Думаецца, варта вярнуцца да такой формы. Але гэтым разам партрэт будзе не рэпартажны, а аналітычны. Касцяк артыкула складуць раздзелы, прысвечаныя эканоміцы раённай культуры, практычнай дзейнасці, праблемам і шляхам іх вырашэння. І абавязкова будзе прысутнічаць частка, у якой гаворка пойдзе пра канкрэтнага чалавека культуры, які заслужыў увагу сваёй карпатлівай працай. Да слова, мяне ўжо запрасілі адрэвіцца ў такую камандзіроўку у Зэльву і Краснаполе. Хто, спадарове, наступны? **К**

Яўген РАГІН

Дзень, як тыдзень, тыдзень, як год... культуры

Менавіта пра ўрачыстасці з нагоды Дня работнікаў культуры паведамляюць з аддзела метадычнай работы Ашмянскага раённага цэнтра культуры. “К” паведамляла ўжо, што на Гродзеншчыне традыцыйна ладзяцца тыдні культуры, так што ў гэты год у вобласці прысвечаны цэлы год. Вельмі ўдалы маркетынгавы ход, які спрыяе павышэнню аўтарытэта клубнікаў, бібліятэкараў, музейшчыкаў... Дык вось, калектыў Гальшанскай школы мастацтваў на чале з Наталіяй Трог узнагароджаны ганаровай граматай абласнога савета дэпутатаў, ганаровую граматы Беларускага саюза прафсаюзаў работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму атрымала старшыня прафсаюзнай арганізацыі, намеснік дырэктара раённай бібліятэкі Вольга Тарашкевіч. Навуковы супрацоўнік краязнаўчага музея імя Францішка Багушэвіча Ірына Бусловіч і загадчык Гальшанскай сельскай бібліятэкі Алена Юневіч ушанаваны ганаровай граматай галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага аблвыканкама. Граматай райвыканкама адзначаны народны ансамбль народнай песні “Жытніца” з аддзела культуры і вольнага часу аграгарадка **Кракоўка**. Ёсць і міжнародная ўзнагарода — дыплом народнаму ансамблю песні і танца “Крыніцы” за ўдзел у праграме “Месяц беларускай культуры ў Мінск-Мазавецкім”.

Бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу цэнтральнай гарадской бібліятэкі імя Максіма Горкага ЦБС **Бабруйска** Ірына Кондзік піша пра чарговую акцыю культурнай сталіцы Беларусі: “Праект называецца “Кніга — акно ў свет і падмурак культуры”. Супрацоўнікі гарадскіх бібліятэк ушанавалі 42 навучэнцаў, якія цягам лета актыўна ўдзельнічалі ў кніжных мерапрыемствах. Адылася і сустрэча чытачоў з дачкой Алеся Адамовіча, прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння беларускага пісьменніка. У ЦГБ імя Максіма Горкага прайшла прэм’ера аматарскага фільма “Прыязджайце ў Бабруйск”. Стужка створана сябрамі літаратурнай гаспадыні “Бабруйскі почырк”. І гэта — далёка не ўсё. 50-годдзі з дня адкрыцця адзначылі дзіцячыя бібліятэкі № 5 і № 6 імя Мікалая Астроўскага. Да 105-годдзя з дня нараджэння Максіма Танка ў Бабруйскім мастацкім музеі адкрылася выстава “Максім Танк. Гартаючы жыццё свайго старонкі”. Дапамогу ў яе стварэнні аказаў сын паэта — Максім Скурко.

Прышоў чарговы ліст ад нашай пастаяннай аўтаркі Любові Нікіцінай з гарпасёлка **Падсвілле** Глыбоцкага раёна. Гэтым разам тама яе ліста не вельмі прыемная. У № 37 “К”, дзе змешчаны агляд пismaў “Каляровыя ноткі фестывальных дзівосаў” кіраўніком гарпасялкоўскага дома культуры ў **Падсвіллі** па віне рэдэкшны памылкова названа Вераніка Герасімовіч. Просім прабачэння ў чытачоў, аўтара і ў Тамары Спяшанавай, якая насамрэч з’яўляецца дырэктарам згаданага ДК. А не менш актыўна ў творчасці Вераніка Герасімовіч працуе ва ўстанове мастацкім кіраўніком. Даруйце!

7 кастрычніка ў **Скідзелі** (Гродзенскі раён) прайшоў фестываль “Кнігаград”, прымеркаваны да

Я толькі што з адпачынку. Хоць і вырас ля лесу, але столькі грыбоў як сёлета, ніколі не збіраў. Так што задавальненню няма мяяж! Люблю восень за выразнасць фарбаў, шчодрасць садоў і гарадаў. А тут як раз Аліна Санюк з Ашмянаў паведала пра традыцыйныя кастрычніцкія кірмашы. Нават цэны распісала. Кіло бульбы, да прыкладу, 30 капеек каштуе, а яблыкаў — рубель. Так захацелася гэтымі днямі ў Ашмянах пажыць! А яшчэ хрызэнтэмы прадаюцца. І акампанемент гандлю — незвычайны: канцэртныя нумары народнага ансамбля цыганскай песні раённага цэнтра культуры “Джана Рома”. Уяўляеце, якія каляровыя ў Ашмянах кірмашы? Марыля Радовіч пазаздросціць! А яшчэ восень — бясконая крыніца натхнення, якое яна нязменна дорыць творчым асобам. Невыпадкова Дзень работнікаў культуры адзначаецца ў кастрычніку, і святу дадаюць урачыстасці барва клёнаў ды золата бяроў.

У скідзельскім “Кнігаградзе” кожны можа стаць Скарынам.

Майстар-клас мастака Анатоля Бяляўскага падчас аршанскага пленэру.

135-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа. Пра гэта напісала галоўны бібліятэкар па арганізацыйна-маркетынгавай дзейнасці Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру Людміла Трубчык. Арганізатары, сывяржэе яна, пастараліся дагэдаць самым высокім патрабаванням кнігалюбаў. “Кнігаград” меў пяць кварталаў. У Юбілейным ушаноўваліся не толькі пісьменнікі, але і кнігі, якія адзначалі дні нараджэнняў. Дзіцячы квартал прапаноўваў лялечны спектакль, Творчы — самыя розныя майстар-класы. А былі яшчэ Скарынаўскі квартал з лекавымі травамі (Скарына, як вядома займаўся і батанікай) ды Кніжны, дзе працавала выстава самаробных выданняў.

Мастоўскага раённая бібліятэка наладзіла Тыдзень знакамітых землякоў. Адна з сустрэч была прысвечана самабытнаму паэту Мікалаю Іваноўскаму, брату вядомага беларускага мастака Дзмітрыя Іваноўскага. Метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Мастоўскай раённай бібліятэкі Вольга Коршун распавядае пра тое, што паэт прэзентаваў новую кнігу “Пяром душа вадзіла”. Працавала выстава “Мастоўшчына літаратурная”.

Яшчэ тры інфармацыі з **Ашмянаў**. Адна — ад Аліны Санюк. У гэтым раённым цэнтры адбыўся канцэрт Беларускага дзяржаўнага ансамбля народнай музыкі “Свята”. Праграма была пабудавана на музычным фальклоры бела-

Масты: паэт Мікалай Іваноўскі з чытачамі.

На гарбузовым свяце ў Казлоўшчыне можна і ў хакей пагуляць.

Гаворка — пра знакавыя постаці Ашмяншчыны.

рускага Палесся. Выканалі артысты і песню, што напісаў мясцовы кампазітар Мікалай Розенберг. Дзве навіны даслала загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі Ашмянскай раённай бібліятэкі Святлана Галінская. Яна распавядае, што ў чытальнай зале ўстановы ўшанавалі людзей сталага ўзросту. Вечар-віншаванне называўся “Зорны россып восені жыцця”. За колькі дзён да мерапрыемства бібліятэкары прапанавалі чытачам напісаць свае пажаданні ветэранам. Яны былі агучаны пад час вечара... Паведамляе Святлана Галінская і пра тыдзень “Гонар нашай зямлі” Адно з мерапрыемстваў — літаратурна-інфармацыйная галзіна “Знакавыя постаці Ашмяншчыны”. Згаданы былі імёны Францішка Багушэвіча, Язэпа Германовіча, Антонія Адынца, Крыштафа Монвіда Дарагастайскага і іншых сьляных сьняоў ашмянскай зямлі. Чытачы пазнаёміліся з іх жыццём і дзейнасцю.

Марына Сямашка з **Оршы** піша, што ўнікальнае прысвечэнне гораду напісалі ўдзельнікі рэспубліканскага пленэру “Сіная легенда”. Гэта Мікалай Апіёк, Мікалай Таранда, Пётр Назаранка, Анатоль Бяляўскі, Мікалай Мішчанка, Яўген Ціханаў, Вячаслаў Шамшур і Міхась Цыбульскі. Дзевяць падаронных Оршы карцін можна ўбачыць 1 лістапада ў Музеі Ілліі Караткевіча.

Вясёлае гарбузовае свята ўзрадавала не толькі жыхароў **Казлоўшчыны**, што на **Дзятлаўшчыне**. Такі кірмаш здалілі ў чарэдзе мерапрыемстваў раённага праекта “Дбайных гаспадароў славім — весела час бавам”. Гарбуз — багаты на вітаміны і лечыць процым хвароб, а гарбузовыя семкі — лепшыя за таблеткі. Карацей, на кірмашы не было дзе таму гарбузу ўпасці. Лепшым аказаўся плод-мацак старшыні Казлоўшчынскага сельвыканкама Валзіма Бяляткі. Мясцовыя работнікі культуры ў той дзень таксама сталіся на гаварць гарбузы. Пры гэтым яшчэ і пелі ды танчылі... Першае свята згаданага праекта стартвала на Дзятлаўшчыне летась. Сёлета гарбузовую тэму пачалі выкарыстоўваць у іншых раёнах Гродзеншчыны. Але першыноство — за Дзятлаўшчынай.

Алег КЛИМАЎ

СЫШОЎ НА ДАЛЬНЯЙ СТАНЦЫ

— Такім чынам, больш за сарака гадоў таму ты з бацькамі ў хваляванні абмер ля тэлевізара...

— Наогул не памятаю таго моманту. Усё прайшло спакойна і будзённа. Гэта ж быў, напэўна, шосты-сёмы фільм у маёй кінабіяграфіі. Дарэчы, праз некалькі дзён пасля першай дэманстрацыі па ТБ “Па сакрэце...” адбылася яшчэ і прэм’ера “Лёсу бубначы”, — там я сыграў Слаўку.

— Журналісты ў цябе выведалі ўсе падрабязнасці здымак “Па сакрэце ўсяму свету”?

— Магу адкрыць яшчэ цэлых тры... сакрэты! Па-першае, любімым месцам на здымаках для мяне з’яўлялася сталовка. Па-другое, працэнтаў семдзесят выплаканых мною слёз былі з гліцэрыну, які шчыркаў вочы. І вось тады слёзы ліліся сапраўдныя! Па-трэцяе, я жудасна зайдросціў свайму герою: у яго і адзенне было лепей, чым у мяне некіношнага, і ровар.

— Ці падтрымліваеш стасункі з кім-небудзь з партнёраў па здымаках?

— Стэлефановаўся і некалькі разоў перасякаўся з Барысам Гіціным (у фільме — сабар таты). На жаль, іх абодвух ужо няма ў жывых. А спецыяльна нікога не шукаю: калі што, жыццё звядзе.

— У карціне ёсць выдатная песня з такімі словамі: “На дальней станицы сойду — трава по пояс. Зайду в траву, как в море босиком, и без меня обратный скорый-скорый поезд растает где-то в шуме городском”.

— Прыкладна за год да смерці аўтара тэкста Міхаіла Таніча я быў у яго ў гасцях. І чамусьці зайшла размова пра песню — Міхаіл Ісаевіч прапанаваў мне яе пераспяваць. Ён быў упэўнены, што я спяю па-асабліваму. Не рызыкнуў, пра што цяпер шкадую. Гэта наогул мая любімая песня.

— З кіно ты паступова сыхоў у музыку. Але спачатку быў тэатр сабаты і гумару “Хрыстафор”. Чым запомнілася праца ў тым калектыве?

— “Хрыстафор”... Добры быў тэатр. Яму б у той час спонсараў і годных заробкаў — можа, у нас з ім усё складалася б і па-іншаму. Вельмі падабалася працаваць з Уладзімірам Пярцовым. Ды і Яўгена Крыжановскага я з дзяцінства люблю: можна сказаць, вырас на спектаклях з яго ўдзелам у Купалаўскім.

— Чуў, напэўна, што Яўген Анатольевіч з “Хрыстафора” сышоў, потым у яго з бльымі калегамі “заруба” нейкая была...

— У творчасці такое сустрэкацца на кожным кроку, калі, здавалася б, сугаварышы раптам пачынаюць нешта паміж сабой дзяліць, мерацца талентамі, ці што.

— Валодзя, чаму ты ўсё ж такі не абраў шлях кінаартыста?

— Ты ж памятаеш, што ў канцы 1980-х добрае кіно ў СССР паволі загіналася, а здымачца

І зноў у “К” прэм’ера! Мы пачынаем публікаваць серыю інтэрв’ю з нашымі суайчыннікамі — людзьмі творчымі, якія пераехалі на ПМЖ за мяжу, альбо часова там пражываюць, альбо пастаянна знаходзяцца ў дарозе паміж радзімай і краямі іншымі. Сустрэкайце першага героя. Нягледзячы на тое, што ім сыграны ў кіно больш за дваццаць роляў, для мільёнаў глядачоў ён застаецца менавіта Дзянісам Караблёвым — хвацкім хлопцам з тэлефільма “Па сакрэце ўсяму свету”, які сучасныя дзеці глядзяць з такім самым задавальненнем, што і іх бацькі. Уладзімір СТАНКЕВІЧ, які сыграў Дзяніса, даўно жыве ў Маскве, у яго там свой бізнес, звязаны з музыкай: рэалізаваў сябе Уладзімір не толькі ў кіно, але і ў песеннай творчасці.

Песні — у сне, а фільмы — ніколі

ва ўсякім глупстве не хацелася. Апошнім маім фільмам стаў канальска-украінскі “Кіслародны голад” у 1991-м годзе — вельмі моцная сужка, “жарсткая” на вайсковую тэму. Паглядзі, калі не бачыў.

“ПАЦЬЕНТ” ЖЫВЫ

— З “Хрыстафора” ты перабраўся ў “Сябры”, робячы ў праграмах ансамбля канферанс. А калі на песню пацягнула, памятаеш?

— З дзяцінства! Мабыць, гены. У майго таты, як я пазней даведаўся, дзеці ад першага шлюбу шчыльна звязаны з музыкай. Вольга Дадзіёмава — вядомы ў Беларусі музыказнаўца; Ігар — джазавы гітарыст. Пачынаў я з пераймальніцтва, натуральна, “касіў” пад усіх запар, а ў сярэдзіне 1980-х, трохі асвоіўшы гітару, узяўся прыдумляць песні.

— Мабыць, у Беларусі ты быў першапраходцам у галіне тэхна-дэс-музыкі. Гурт Elegant Company літаральна за год стаў вельмі папулярным у слухача. Ці не паспяшаўся ты яго перафармаваць ў праект “Анжелика”, папыты на вобразе і падабенстве мінскага дуэта “Ди-Бронкс & Натали”?

— Павесяліліся мы ў твая гады шыкоўна! Адзін канцэрт з

сястрой Майкла Джэксана Ла Тойей у Славуцічы ў 1995-м чаго варты! Але ў кожнага з удзельнікаў Elegant Company, натуральна, былі асабістыя амбіцыі, якія аднойчы і разгуляліся. Як у Джымі Нэльсана, дапусцім. Памятаеш гэтага чарнаскурага

наменальнага голасу і твая жонка Анжелика Ют?

— Першым у Маскву паехаў я, вёў перамовы з людзьмі з тамтэйшага музычнага бізнесу, заключай кантракты. Па неспрактыкаванасці ледзь не... праспаў праект, падпісаўшы дамову на

альбом з кампаніяй NOX Music, якая павяла сябе з намі не надта прыгожа. Але права на яго ў апошні момант я ўсё-такі выдрапаў.

— Цяпер праект існуе?

— Тое, што пра яго не піша беларуская прэса (калі гэта так), не кажа пра тое, што ён памёр! Праект працуе і нават вельмі шчыльна. Выходзілі і выходзяць альбомы, сінглы — па ўсёй планеце. Напрыклад, Mystery of Time — у Аўстрыі, “Бывай” і “Над аблокамі” перавыдадзены ў Амерыцы, многія новыя трэкі ў стылях “транс” і “чылаўт” перыядычна з’яўляюцца ў заходніх чартах і нярэдка займаюць у іх высокія пазіцыі. Праўда, у далёкім замежжы праект вядомы як

Ніхто ў свеце, акрамя Анжеликі, не выконвае вакальна (!) саракавую сімфонію Моцарта і “Танец маленькіх лебедзяў” Чайкоўскага — да таго ж, каларатурным сапрана і ў “трансе”.

Даведка

Уладзімір СТАНКЕВІЧ, 51 год. Нарадзіўся ў Мінску. У 1990 годзе скончыў Беларуска-мастацкі інстытут (цяпер Беларуска дзяржаўная акадэмія мастацтваў). Артыст кіно, удзельнік ансамбля “Сябры” (1990-2002 гады). Стваральнік гуртоў Elegant Company і “Анжелика”. Падрыхтоўца, уладальнік лейбла Millennium Opera, рэжысёр, канферансье, паэт, член Прафесійнага саюза пісьменнікаў Расіі.

Angelika Yutt. І вядомы, дарэчы, не ў апошняю чаргу дзкуючы маім крэатыўным, а часам і зусім вар’якім (як бачыш, я чалавек сціплы) ідэям. Ніхто ў свеце, акрамя Анжеликі, не выконвае вакальна (!) саракавую сімфонію Моцарта і “Танец маленькіх лебедзяў” Чайкоўскага — да таго ж, каларатурным сапрана і ў “трансе”. А гімн Расіі ў “соўл”? Знаёмыя музыканты, даведаўшыся пра мае планы, круцілі пальцамі ля скрыні. Але Анжелика праспявала яго так, што яе версія нечакана для нас прагрымела на ўвесь свет і яшчэ зусім нядаўна знаходзілася на першым месцы Top 100 iTunes Blues Chart Russia.

НИКАГА КІНО!

— Сёння ты — вядучы канцэртаў, шоумен... Усяго дасягнуў, да чаго імкнуўся?

— Вядзенне розных мерапрыемстваў — толькі адзін з відаў маёй дзейнасці. Мне ён цікавы з пункту гледжання імправізацыі. Ні ў кіно, ні ў тэатры, ні на канцэртах няма такой свабоды дзеяння для акцёра! У свой час я не стаў служыць у тэатры менавіта з-за немагчымасці імправізаваць: ёсць сцэнарый, і ні кроку налева-направа ад яго. А часам карпаратыўныя круцейшы за канцэрт будзе! Ды і весці такія падзеі, як, напрыклад, адкрыццё якога-небудзь гіпермаркета або юбілейны вечар гасосці з членаў расійскага ўраду, не толькі ганарова, але і цікава.

У мяне свая мантажная студыя, якая дазваляе працаваць над кліпамі і рознымі відаз малых формаў. Я рэжысёр шоу-праграм, кіраўнік музычных кампаній, уласнік прафесійнага цэнтру. Як бачыш, сяго-таго дасягнуў.

— Ці часта бываеш у Мінску?

— Па неабходнасці — раз-два ў год.

— За сучаснай беларускай музыкой сочыш?

— Па вялікім рахунку — не. З таго, што раптам пачуў, убачыў, пакуль нічога не ўразіла. “Забівае” падобнасць радыёстанцый і незразумелы іх фармат — супольная фонавая музыка. У Расіі, дарэчы, таксама з новымі ідэямі не густа. І Маскве, перш за ўсё, патрэбны грошы. Ёсць яны ў артыста-пачаткоўца — будзе да яго цікавасць, не — да пабацення.

— Планы на напісанне песень і іх выкананне ёсць? І ўсё ж, можа, на кіно?

— Песні толькі... сняцца! Але раніцай ужо не ўсё магу ўспомніць. Кіно? Ты што, з ім даўно скончана!

Нам часта задаюць пытанне: “А якое дачыненне маюць стараверы да беларускага кнігадрукавання?” Самае непасрэднае! Калі б не яны, мы ніколі не ўбачылі б ні рукапісных кніг, ні многіх першых беларускіх, украінскіх і рускіх старадрукаў. Паколькі пасля царкоўнай рэформы іх забаранілі, і яны б згнілі, спархмелі, згарэлі. А стараверы мелі вострую патрэбу ў духоўным пажытку. Зберагалі ды карысталіся ім і ў XVII стагоддзі, і сёння. Гаворка пойдзе пра кнігі, што захоўваюцца ў Веткаўскім музеі стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Фёдара Шклярава.

Падчас адной з экспедыцый, у 1983 годзе, трапілі ў вясковы дом Ірыны Далговай. Яна чытала “Апостал” Івана Фёдарова, надрукаваны ў 1574 годзе ў Львове. Аслупянеці. Гэта потым ужо падлічылі, што праішла кніга праз рукі прадстаўнікоў аж шаснаццаці пакаленняў, зніталі стагоддзі і данесла да нас любоў да Слова. Калі Фёдар Рыгоравіч Шкляраў завёў гутарку аб продажы кнігі, Ірына Рыгораўна сказала: “Прадаць няможна, бо не яна наша, а мы — яе”. Нейкія каментары тут — залішнія...

Нягледзячы на вынаходніцтва Гутэнберга, загалюныя літары (буквіцы ці ініцыялы) па-ранейшаму выконвалі ўручную, не друкары, а каліграфы і ілюмінатары. З канца 1470-х з друкарскага працэсу паступова сталі выключачца ручныя работы, кніжная аздоба паступова набывала універсальны выгляд. Першым пачаў выкарыстоўваць арнаментальны чорна-белы дэкор немец Эрхард Ратдольт, які адкрыў друкарню ў Венецыі. Ініцыял стаў набываць характэрную для наступных гадоў форму: белая антыквенная літара пасярэдзіне чорнага квадрата. Чорны фон разраджаўся выявамі парасткаў уюнка. Еўрапейскі прынцып “чорнага мастацтва” выкарыстаў у 1517 годзе і Францыск Скарына. Ён не капіраваў, а выпрацаваў свой стыль.

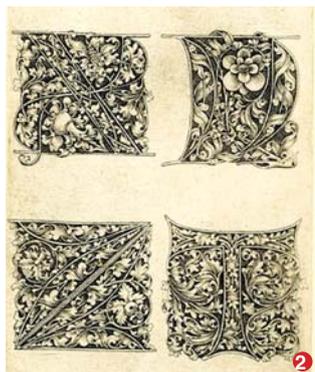
У 1480 — 1488 гадах немец нідэрландскага паходжання ван Мекенем стварэў серыю высокамастацкіх гравіраваных буквіц і называе яго “Вялікі прапісны алфавіт”. Гарманічны кантраст чорнай фарбы і белай паперы, аб’ёмная штыроўка і вытанчанасць ліній даюць цудоўны эстэтычны эфект. У аснове кампазіцый — раслінны матыў, акантавы ліст, які з антычнасці з’яўляецца мадэллю для ўпрыгожванняў.

Кніга ўжо не магла заставацца ранейшай. У выдавецкім мастацтве надыйшоў час спліянення традыцый і ўзаемалезяння “гістарычных аўтарытэтаў”. Зразумела, еўрапейскі кантэксць у культуры ВКЛ працяўляўся больш моцна, чым у Маскоўскай

Райскае дрэва літар

Пра ініцыялы як аздобу інкунабул

дзяржаве. Старадрукаваныя стыль выкарыстоўваецца і ў мастацтве ўпрыгожвання рукапісных кніг.

Возьмем беларускае рукапіснае “Евангелле” пачатку XVI стагоддзя, знойдзенае Шкляравым у адной з вёсак на Веткаўшчыне. Рукапіс ўпрыгожаны ў балканскім і заходнееўрапейскім (старадрукаваным) стылях. Тады мновства майстроў-кніжнікаў — грэкаў, сербаў — бегла ад турэцкага прыгнёту на усходне-славянскія землі, у тым ліку, беларускія. Плецены

стыль ініцыяла мае старадаўнія кельцкія карані. І ў славянскіх традыцыях вузлы ратавалі ад зла. Менавіта такая буквіца “К”. Майстар аддае належнае старому плечанаму стылю і сцвярджае гэтым гістарычную паслядоўнасць. А вось пачатак Евангелле ад Марка суправаджае ініцыял “З” (назва “Зямля”). Ён выкананы ў стылі старадрукавання. Мы бачым лісце аканту. Літару аплятаюць белыя ўюнкі — пазнака фларэнційскага рэнесансу. Але гэта не рабскае капіраванне. Абрэсы

Калі мастакі Рэнесансу звярнуліся да антычнай спадчыны, яны за сапраўдныя рымскія рукапісы прынялі каралінгскія рукапісы лацінскіх класікаў (канец VIII — IX стагоддзяў). У эпоху Карла Вялікага Еўропа перажывала першы інтарэс да спадчыны антычных аўтараў. Паядналася стылістыка трох эпох: арнаментальныя матывы Сярэднявечча былі перапрацаваны ў духу антычнасці так, як гэта ўяўлялі сабе майстры Адраджэння.

Яшчэ адно рукапіснае Евангелле беларускага

энергетычны імпульс — барока. І ўсё выканана ў гравюрным, старадрукаваным стылі. Якія разнастайныя пошукі і нечаканыя рашэнні! А вось шыкоўная буквіца “З”. Плеценая, але яе атожылі, падаецца, гойдаюцца ў паветры, нібыта плюмажы на рыцарскіх шлемах. У літары ёсць сапраўдныя ... вочы. Гратэск! Дарэчы, тэкставы шрыфт — “еўрапейскі”, створаны пад уплывам лацінскай антыквы. Першыя крокі ў гэтым кірунку зрабіў менавіта Францыск Скарына.

Пасля таго, як яны вырваліся на волю, акумуляючы энергію розных вякоў, буквіцы старадрукаванага стылю працягваюць развіваць сваю справядную тэму: непераўднёнай скрозь стагоддзі кведзені жыцця ды імклівага росту. Бачна ўўня неўтаймоўнасць гэтага пераможнага руху пшчотных уюнкаў і магутных кронаў буквіц. Кожная — Дрэва на пачатку краіны-старонкі. А гэта ж райскае дрэва, якое раняе насенне літар, і тыя працстаюць старадаўнімі нотамі-“крукамі”.

Веткаўскія ініцыялы “гучаць” і далей: у XVIII, XIX, на пачатку XX стагоддзя. І гэта працяг таго ж творчага пошуку. І стварэнне цэласнага стылю. Гэта музыка — жывая. І сказаць, што буквіцы проста створаны ў старадрукаваным стылі, значыць, нічога не сказаць.

Галіна НЯЧАЕВА,
дырэктар Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Фёдара Шклярава,
Святлана ЛЯВОНЦЭВА,
галоўны захавальнік музея

На ілюстрацыях:

- 1 Ініцыялы Ратдольта.
- 2 Гравіраваныя буквіцы Мекенема.
- 3 Евангелле ад Матфея. Ініцыял “К”.
- 4 Пачатак Евангелля ад Марка. Ініцыял “З”.
- 5 Пачатак Евангелля ад Лукі. Ініцыял “П”.
- 6 Евангелле ад Іаана. Ініцыял “В”.
- 7 Евангелле ад Іаана. Ініцыял “З”.

Беларускі рукапіс XVI стагоддзя.
Беларускі рукапіс пачатку XVI стагоддзя.
Беларускі рукапіс пачатку XVII стагоддзя.
Беларускі рукапіс пачатку XVII стагоддзя.

славянскай “З” — нацыянальныя, у духу старога паўставу. А чорна-белая аснова, нязмушана выкананая пяром, ажыўлена расквечанымі бутонамі, ягадамі, кветкамі. Светлаценевы малюнак выкананы, як гравюра, штыром. Буквіца трывала прывязана да старонкі: не выступае і не правальваецца.

Евангелле ад Лукі распачынае таксама славянскі ініцыял — “П” (зваўся “Пакой”). Літара не толькі запоўнена акантам, але і сама прарастае. На адным з лістоў — знак засеянага поля з узростам у 5 тысяч гадоў. Уюнок — паміж штабамі-стваламі. Дарэчы, гісторыя з уюнкам — не простая.

паходжання з веткаўскай калекцыі адносіцца да пачатку XVII стагоддзя. І зноў мы бачым майстэрскае спляценне стыляў і пераасэнсаванне прыёмаў і тэхнік. У выніку назіраем арганічны арыгінальны стыль. Буквіца “В” (“Ведзі” — ведай) створана з плеченых рамянёў (балканскі стыль). Але само плечэнне з жывога рытму натуральнай вязкі пераўтворана ў рэгулярную геаметрычную форму, ускладнена, сімвалічна ўтрымлівае крыж. Гэта спадчына готыкі. А асцярожныя парасткі па кутах колішняга арнаменту перароблены ў магутныя сцяблы. Яны жыва разрастаюцца і нясуць новы

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62. Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". Выставы: ■ Выстава "Напалеон Орда. Ілюстраваная энцыклапедыя краіны" — да 3 снежня. ■ Выстава "Эрнст Барлах — Кета Кольвіч. Пераадольваючы існаванне" — да 3 снежня. ■ Выстава "3 кніжныя скарбінкі" — да 19 кастрычніка. ■ Выстава "Скарбы Старажытнага Егіпта" — да 10 снежня. ■ Выстава "Магія старых фатаграфій". ■ Аўтарская інтэрактыўная праграма "Святая зроку, слыху, dotyку..." — 14 кастрычніка. Пачатак а 12-й.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."

- г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальна-33а. Тэл.: 327 88 78. Пастаянная экспазіцыя: ■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы". ■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча". ■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.". ■ Выстава моды і аксэсуараў эпохі Рамантызму з калекцыі Ігара Сурмачэўскага "І паланез пачаць пара" — да 13 студзеня 2018-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІНЦЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69. ■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22. Экспазіцыі: ■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст.". ■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям стацьці наведца сем музеяў, набывшы ўсяго адзін білет у любым з іх. ■ Аўтарскі праект Ахрэма Белавровіча VKL3D. ■ Акцыя "Воляне п'яніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00. Выставы: ■ Выстава да 135-годдзя

з дня нараджэння фотамастака Льва Дашкевіча і Янкі Купалы "Беларусь прысвячаеца..." — да 29 кастрычніка. ■ Выстава "Моднае стагоддзе" (гістарычныя касцюмы з прыватнай калекцыі Аляксандра Васільева) — да 10 студзеня 2018-га. ■ Выстава "Дзі Гэта Мінск" фотаклуба "Мінск" — у Галерэі музея.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя, прымаркваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцыяў музея). ■ Выстава "Імяны Рэвалюцыі" — да 29 кастрычніка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

- г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь". ■ Выстава "Візіты і візіткі: дыпламатыя ў кішні".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51. Экспазіцыі: ■ "Геалогія і палеанталогія". ■ "Сезонныя змены". ■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін". ■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу". ■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу". ■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл". ■ "Выстава насаскомаедных раслін". ■ Выстава работ навуэнцаў гімназіі № 75 імя П.Масленікава "Мой родны кут..." — да 31 кастрычніка. ■ Выстава "Жывыя цмокі" — да 25 лютага 2018-га. г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНА-І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

- г. Мінск, вул. Казіца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53. ■ Атракцыён "Лазерны квэст".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНА-І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

- г. Мінск, вул. Казіца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53. ■ Атракцыён "Лазерны квэст".

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСМІНІКІХ КРОПКАХ

МАГАЗІНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК" ■ Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына". ■ Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі". ■ Праспект Незалежнасці, 44. ■ Вуліца Валадарскага, 16.

КІЁСКИ "БЕЛСАЮЗДРУК" ■ ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча. ■ Праспект Пераможаў, 5. ■ Вуліца Рабкораўская, 17. ■ Праспект Незалежнасці, 168, В. ■ Вуліца Лабанка, 2.

ГАСЦЕЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

- г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстава "Я вам чаюрыны свет адркнё..." — да 22 кастрычніка. Майстар-класы: ■ Дзюкаж для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й. ■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

- г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстава "Літоўская прэс-фатаграфія. 15 гадоў" — да 22 кастрычніка.

БЕЛАРУСЬ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

- г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92. Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й. ■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

- г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль ■ Пастаянная экспазіцыя. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Анімацыйная праграма "Немагчымае магчыма: на аўдыёнцыі ў вайта!"

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

- Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Міжнародная выстава "Ultima ratio Regum. Беларусь у Паўночных войнах сярэдзіны XVII — пачатку XVIII стст." — да 21 кастрычніка. ■ Выстава мастацкай суполкі "Таварыства перасоўных мастацкіх выстаў. XXI стагоддзе (Санкт-Пецярбург)" — да 16 лістапада. ■ Квэст "Вайна і Мір, альбо Таямніца дзвюх скрынёў" — кожную пятніцу. Пачатак а 15-й.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

- г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96. Экспазіцыі: ■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа. ■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі. ■ Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак. ■ Музейныя майстар-класы і заняткі. ■ Мультымедычны комплекс "Чалавек. Асоба. Час". ■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску". ■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра". Акцыі: ■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі). ■ Вішаванне ад музея, фотасаванне "У дзень вяселля — у музей!".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

- г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66. Экспазіцыі: ■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галерэйным тэатрам. ■ Інтэрактыўны музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі". ■ Выставачны праект-мемарыял "Страныя абліччы" — да 2 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

- г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30. Філіялы Музея гісторыі горада Мінска ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыі: ■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва". ■ Персанальная выстава жывялісцаў, графікі і керамікі Аляўціцы Масенка "Сузіранне" — да 5 лістапада.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

- г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыі: ■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Гарнаварам грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму. ■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт". ■ Выставачна-інтэрактыўны праект "Сустрэча з майстрам". ■ Рэтраспектыўная выстава "Сінтэз у архітэктуры" — да 29 кастрычніка. ■ Выстава твораў эстонскіх і беларускіх мастакоў "Увесь свет — Тэатр" — да 12 лістапада.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

- г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыя: ■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

- г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 285 18 86. Экспазіцыя: ■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

- г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30. ■ "Сані • вазок; калёска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.). ■ Віртуальная гульні "Карэтны майстар".

АРТ-ГАСЦЕЎНА "ВЫСОКАЕ МЬСТА"

- г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30. ■ Беларуска-эстонскі праект "Выстава 5" — да 29 кастрычніка.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

- г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Пастаянная выстава тэхнікі на адкрывай пляцоўцы. ■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір. ■ "Музей крыміналістыкі".

- Выстава "Гомель і гамельчане напярэдадні і ў гады Першай сусветнай вайны" (выставачная зала). ■ Выстава "Бітва маторай" (хол музея).

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

- г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64. Пастаянная экспазіцыя: ■ "Прырода Лідчыны". ■ "Сучаснае мастацтва краю" (жывялісца, графіка, скульптура, мастацкае шкло). Выставы: ■ Выстава "Майстарня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурахвера". ■ "Тэматычныя пачаткі ад Гедыміна...". ■ Мемарыяльны пакой Валянціна Таўлая. ■ Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.". ■ Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х". ■ Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі". ■ Выстава "Надзейны шчыт краіны". ■ Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт". ■ Выстава "Жыве мая ліра нанова!"

ІЎЁЎСКИ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР

- г. Іўе, вул. 17 верасня, 9. Тэл. (8-01595) 2 68 96. ■ Экспазіцыя "Пад адзіным небам праз стагоддзі" ("Кароннае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары"). ■ Выставы "Беларускія яўры", "Другая сусветная вайна". ■ Выстава карцік Івана Струкава "Саюз вады і зямлі". ■ Прадстаўленні ляльчанага тэатра "Батлейка".

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

- г. Навагрудк, вул. Гродзенская, 2. Тэл. (8-01597) 2 14 70. ■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны". г. Навагрудк, вул. Мінская, 64-66. ■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ

- г. Навагрудк, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса). ■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча". ■ Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12. ■ Вернісаж выставы "3 творчасцю ў жыцці" — 17 кастрычніка. Пачатак а 17-й.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10.

- Выстава-продаж сучаснага мастацтва "Восенскі салон з Белгазпрамбанкам-2017" — да 6 лістапада.

УВАГА! ТУТ МАГЛА БЫЦЬ ВАША АФІША!

Звяртайцеся: +375 17 286 07 97, +375 17 334 57 41 (факс) kultura@tut.by

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- г. Мінск, пл. Пярэжыскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56. ■ 14 — "Рыгалега" (опера ў 2-х дзеях) Дж. Вердзі. ■ 15 — Творчы вечар дырыжора Андрэя Галанава. У праграме: "Рэквіем" В.А.Моцарта, "Сімфонія № 6" П.Чайкоўскага. Пачатак а 18-й. ■ 17 — "Вяселле Фігара" (опера ў 4-х дзеях) В.А.Моцарта. ■ 18 — "Лаўрэнсія" (балет у 2-х дзеях) А.Кройна. ■ 19 — "Турандот" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Лучыні. ■ 20 — "Анюта" (балет у 2-х дзеях) В.Гаўрыліна. ■ 20 — Вечары з "Серзнадай". ■ "Кананна нягучныя словы" (канцэрт дыпламанта міжнародных конкурсаў Таццяны Трацяк). Камерная зала імя

Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30. ■ 21 — "Мадам Батэर्फілья" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Лучыні.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

- г. Мінск, вул. Маснікова, 44. Тэл.: 200 81 26. ■ 14 — "Залатое кураня" (міюзікл для дзяцей у 2-х дзеях) У.Улановскага. Пачатак аб 11-й. ■ 14 — "Містар Ікс" (аперэта ў 2-х дзеях) І.Кальмана. Пачатак а 18-й. ■ 15 — "Прыгоды брэменскіх музыкаў" (міюзікл для дзяцей і дарослых у 2-х дзеях) Г.Гладкова. Пачатак аб 11-й. ■ 15 — "Баль у Савай" (аперэта ў 2-х дзеях) П.Абрахама. Пачатак а 18-й. ■ 16 — "Казанова" (міюзікл-комікс у 2-х дзеях) К.Брэйтбург. ■ 17 — "Соф'я Гальшанская" (міюзікл у 2-х дзеях) У.Кандрусевіча. ■ 18 — "Мая чуждоная лэдзі" (міюзікл у 2-х дзеях) Ф.Лоу.

■ 19 — "Джэйн Эйр" (міюзікл у 2-х дзеях) К.Брэйтбург. ■ 20 — "Вяселле ў Малінаўцы" (музычная камедыя ў 2-х дзеях) Б.Аляксандрава.

■ 21 — "Бураціна.ВУ" (міюзікл для дзяцей і дарослых у 2-х дзеях) А.Рыбніківа. Пачатак аб 11-й.

■ 21 — "Шалом Алейхем! Мір вам, людзі!" (міюзікл у 2-х дзеях) А.Хадоскі. Пачатак а 18-й.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТЫКА" г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

- 14 — "Гэта ўсё яна" (драма) А.Іванова. ■ 15 — "Цень думкі нашай..." (фантазія паводле твораў Францішка Аляхновіча). Спектакль Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа. ■ 16 — "1517" (ПАН-студыя радстаўляе).

■ 17 — "Беларусь. Дыдактыка" (праект з удзелам народнай артысткі Рэспублікі Беларусь Таццяны Мархель). Прэм'ера.

■ 18 — "Дзед" (трагікамедыя) В.Паніна.

■ 19 — "Кар'ера доктара Рауса" (гістарычна недакладная трагікамедыя) В.Марціновіча. Прэм'ера.

■ 20 — "Фінт-Кроуэр" (дзе сучасныя камедыі) Д.Багаслаўскага, В.Красоўскага.

■ 21 — "Раскіданае гняздо" (народная трагедыя) Янкі Купалы.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКИ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА" г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 14 — "Жыў-бы Заіц" (казка ў 2-х дзеях) М.Шувалова. ■ 15 — "Церам-церамок" (музычная казка) С.Маршак. ■ 21 — "Прынцэса і Свінапас" Х.-К.Андэрсана. Пачатак спектакля — аб 11-й.